

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY VE STRAKONICÍCH V OBDOBÍ 1900–1950

Vedoucí práce: prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Pichlíková Lazarová Eliška

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: kombinované

Ročník: čtvrtý

2022

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

23.3. 2022

Eliška Pichlíková Lazarová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu prof. PaedDr. ThLic. Martinu Weisovi, Th.D. za trpělivost, jeho cenné rady a připomínky k dané práci. Děkuji zaměstnancům Okresního archivu ve Strakonici, kteří mi umožnili nahlédnout do historických pramenů a tím přispěli značnou měrou k doplnění a rozšíření mé závěrečné práce. Velkou oporou během celého studia mi byla rodina, která mě podporovala a ulehčovala mi tím přípravu během celého studia. Za její velkou trpělivost jí patří mé díky.

OBSAH

ÚVOD	5
1 Charakteristika volného času	7
1.1 <i>Vymezení pojmu volný čas</i>	7
1.2 <i>Historie volného času</i>	8
2 Město Strakonice	11
3 Přehled volnočasových aktivit ve Strakonících v letech 1900-1950	13
4 Spolky divadelních ochotníků ve Strakonících před vznikem Československa	19
4.1 <i>Historie divadelních spolků před rokem 1900</i>	19
5 Ochotnické divadlo v období 1900–1918	21
5.1 <i>Dramatický odbor Sokol</i>	21
5.2 <i>Vzdělávací řemeslnická jednota Čelakovský</i>	24
5.3 <i>Divadelnictví pořádala i strakonická školská zařízení</i>	26
6 Ochotnické divadlo v období první republiky do druhé světové války (1918–1938)	27
6.1 <i>Divadelní odbor Dělnické tělocvičné jednoty (DTJ)</i>	28
6.2 <i>Divadelní odbor Sokol</i>	29
7 Období druhé republiky a nacistické okupace (1938-1945)	32
7.1 <i>Národní souručenství</i>	32
8 Ochotnické divadlo po druhé světové válce (1945–1950)	36
8.1 <i>Divadelní spolek Čelakovský</i>	36
8.2 <i>Tělocvičná jednota Sokol 1945–1950</i>	41
ZÁVĚR	42
PŘÍLOHY	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
ABSTRAKT	46
ABSTRACT	47

ÚVOD

Při výběru tohoto tématu jsem se chtěla zaměřit na informace a představy o tom, jak lidé využívali nebo zdali vůbec měli možnost využívat volnočasové aktivity ve Strakonících v letech 1900–1950. Jak tenkrát mohli nebo uměli disponovat se svým volným časem a kolik volného času v té době vůbec měli. Zda si uvědomovali také hodnotu svého volného času, tak jako my dnes. Pomocí odborných knih, dobových kronik, citací a archivních pramenů se pokusím prohloubit vědění o volném čase a jeho aktivitách na počátku 20. století, kdy ještě tento termín nebyl tolik uváděn. Jelikož se jedná o historický výzkum, použiji synchronizaci dat a metodu přímou a komparativní.

Cílem této práce je teoreticky zpracovat volnočasové aktivity ve Strakonících v období 1900–1950, především se zaměřit na spolky, které utvářely divadelní kulturu ve městě. V této práci se zaměřím na tři spolky ve Strakonících, které patřily do divadelních ochotnických organizací, částečně se dotknu také jiných menších divadelních spolků této doby, které však neměly dlouhého trvání. Jedná se o náš největší tělovýchovný spolek Sokol, který měl mimo jiné i oddíl divadelnictví, další divadelní spolek je pod patronací DTJ (Dělnická tělovýchovná jednota) a jako poslední spolek uvedu spolek Čelakovský a jeho vliv na kulturu ve Strakonících.

V této práci se nebudu zabírat tělovýchovnými organizacemi, ani sportovními kluby ve Strakonících, které měly širokou sbírku volnočasových aktivit nejen pro dospělé. V jednom bloku bakalářské práce pouze popíši volnočasové aktivity, které byly ve Strakonících v daném časovém rozmezí. Především se zaměřím na divadelní ochotnické spolky, které zde byly zakořeněny z minulého století a tím navazovaly na své předchůdce a udržovaly stále jejich kulturní odkaz.

Touto prací bych chtěla přiblížit také sociální a ekonomické poměry dané doby ve Strakonících. Jakým způsobem do života lidí zasáhla první a druhá světová válka. V neposlední řadě chci poukázat na ideologický režim nesvobodného státu, který u nás pak přetrvával desítky let.

K danému tématu mám velice blízko, poněvadž se týká mého rodného města a věřím, že bude přínosem nejen pro mne, ale také pro ostatní milovníky historie volnočasových aktivit ve Strakonících. Při hledání a bádání v knihách o Strakonících, jsem si uvědomila, že i tenkrát tak docela malé město má za sebou velké věci, velké vlastence a rodáky, kteří přinášeli a přinášeli čest a slávu mému městu.

Obsah práce jsem rozdělila do osmi kapitol a část kapitol do podkapitol. Nejprve bych popsala definici volného času, jak se nahlíželo na tento fenomén na počátku 20. století. Pomocí vybraného obsahu odborných knih navážu na historii volného času v daném období. Druhá kapitola se zaměří na samotné město Strakonice. Na počátky jeho vzniku, na charakteristiku a pracovní podmínky města. V další kapitole shrnu volnočasové aktivity v daném období a blíže popíši aktivitu spolků. Ve čtvrté kapitole si dovoluji zaměřit na tři výrazné spolky ve Strakonících, které se zabývají divadelní tvorbou. Jedná se o divadelní ochotníky spolku Sokol, DTJ a spolek Čelakovský. Poté do dalších kapitol rozložím aktivity a činnosti spolků podle období.

Přiblížím charakteristiku města, politickou a sociální situaci během obou světových válek. Jaký měla válka vliv na organizace, které se podílely na aktivitách dětí, studentů, mládeže, ale i ostatních lidí ve Strakonících. Na konci tohoto období bych také ráda uvedla vliv, který přináší nesvoboda a

netolerance jakékoli odlišnosti. A zároveň poukázat na důležitost historie volného času, která se postupně prolíná se současností. Poukázat na návratnost hodnoty volného času v dnešní době.

1 Charakteristika volného času

1.1 Vymezení pojmu volný čas

Jedna z mnoha definic o volném čase, podle mého názoru, může znít třeba takto: „*Volný čas je doba, kdy si můžeme sami určit co s daným časem uděláme, jak ho zhodnotíme. Je to doba svobodného uvážení, jak se svým volným časem budeme hospodařit. Je to činnost, která není vykonávána pod tlakem. Činnost, která je dobrovolná, vykonáváme ji rádi a dochází při ní k uspokojování našich potřeb, k regeneraci sil a relaxaci.*“

S termínem volný čas se začínáme seznamovat až v druhé polovině 20. století. Je to tím, že dříve volný čas nebyl nebo se teprve až teď začíná prohlubovat jeho důležitost pro celou společnost: jak děti, mládež a dospělí tráví volný čas. Začíná se koukat do budoucnosti s myšlenkou smysluplného využívání času a jeho návratností pro další život jedince. Pod pojmem volný čas si každý z nás může představit něco jiného. Většina si představí něco příjemného, uspokojivého, co my sami budeme chtít dělat a naučíme se spousty dalších činností, které nám budou i v dalších letech k užítku. Nikdo v tuto dobu by nám neměl nařizovat, jak se svým volným časem hospodařit, přesto si ale myslím, že vliv rodiny a školy je pro využití volného času zejména u mládeže podstatný.

Od určitého věku si člověk se svým volným časem nakládá podle svého uvážení. Když jsme byli malí, tak nám část našeho volného času určovali rodiče, prarodiče a jiné výchovně-vzdělávací organizace, do kterých jsme se my sami, nebo nás na tyto aktivity pod záminkou aktivního a cílevědomého trávení volného času nasměřovali naši rodiče. Postupem přibývajících roků si sami uvědomujeme důležitost volného času, který by nás měl opět nabudit a zregenerovat právě uspokojováním svých potřeb tak, abychom byli schopni se soustředit a vykonávat povinnosti vyplývající v běžném životě.

Volný čas nemusí být vždy brán jen v pozitivním smyslu. Negativní pohled na trávení volného času můžeme mít u lidí, kteří s ním nedokážou efektivně hospodařit, nemají žádný volný čas, nudí se, neví, co s volným časem, a to vše hlavně u mladší generace může být hlavní příčinou úrazů, experimentování s drogami, překračování zákonů, delikvence, zárodek patologických jevů. Pedagogické ovlivňování volného času se netýká jen dětí a mládeže, ale také dospělých osob, což je vědní obor andragogika.

Jako základ výchovy dětí a vedení k „pozitivnímu“ trávení volného času se považuje rodina, která je ovlivňuje svými hodnotami a svým působením na další a další generace, a to především nápodobou. Do jisté doby děti napodobují své rodiče, kteří jsou pro ně vzory, vštěpují si tak socializaci, vztahy, a především lidské hodnoty, které jsou pro život důležité. Pokud tedy je v rodině pevné zázemí a děti jsou v bezpečí svých nejbližších, je pravděpodobnost asociálních poruch nižší. Postupem dospívání a jejich vývojové psychologie se děti odlučují od své rodiny a dalšími vzory pro ně jsou učitelé, kamarádi, vrstevníci, kolegové, sousedé apod. sociální skupiny, které je nadále ovlivňují a inspirují během života.¹

¹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, Praha, Portál 2001, ISBN 80-7178-569-5 s. 35

Je hezké vidět, že i rodiče dokážou smysluplně trávit svůj volný čas i přes nepřízeň dnešního uspěchaného světa plného honby za mamonem a jsou tím dobrým příkladem pro své děti. V poslední době se také mluví a píše o syndromu “vyhoření”. Tento termín se vztahuje naopak ke střední generaci, která si neumí oddělit práci od svého volného času a tím dochází k psychickému a fyzickému vyčerpání.

Jako jedno z důležitějších hledisek bych chtěla zdůraznit to sociálně psychologické. Zde dochází ke kultivaci mezilidských vztahů a k socializaci jedince ve společnosti. Člověk byl vždy tvor společenský a vyrůstal obklopen svými nejbližšími. Je pro nás přirozené nebýt sám, ale být obklopen lidmi a vytvářet tak vztahy a následné interakce.

Životní cyklus se zvýšil o více než polovinu, dožíváme se dnes 80-90 let oproti roku 1800, kdy to bylo pouze 50 let života. Počet odpracovaných hodin se výrazně snížil, a to zhruba na ¼ a podíl volného času vzrostl o více jak trojnásobek.² Trochu zápolíme s paradoxem dnešní doby, kdy se někteří snaží svou pracovní dobu rozšiřovat, hledat si druhé zaměstnání, nevyužívají možnost rodičovské dovolené a jiných zákonných možností v důsledku zvýšení efektivity ekonomiky státu v dnešní době na úkor svého volného času.

1.2 Historie volného času

Byl to dlouhodobý proces, jehož první počátky spadají do 17.století do Velké Británie, kde začínaly vznikat první možnosti volnočasových aktivit především pro dospělé. Dříve se ještě nehovořilo o volném čase a jeho hodnotě. Dělníci začali usilovat o zkrácení pracovní doby, aby došlo k jejich fyzické a psychické regeneraci. Na českém území byla roku 1774 zavedena povinná školní docházka Marií Terezií, kdy děti od určitého věku na určitý počet let začínají docházet do školy. Pro děti začíná mimoškolní čas nejen domácích pracovních povinností, ale také se zřizují ústavy, které se zabývají organizovanou činností v jejich volném čase. Historickými předchůdci školních družin a školních klubů byly různé dobročinné spolky, kde se mohly děti stravovat. Pro děti majetných rodičů byla v mimoškolní době poskytována péče kvalitními, soukromými učiteli.³

První útulek pro děti školou povinné byl zřízen kolem roku 1885 v Praze na Vyšehradě. Postupně se rozvíjely prostory pro zájmovou činnost nejen vzdělávací, ale také hudební, divadelní, vznikají tělovýchovné spolky, výlety, slavnosti, čtenářské kluby a dělnické domy. Nejprve byla zařízení určena pro dospělé, pak se rozšířila i na výstavbu dětských hřišť, cvičišť a začínají vznikat tělovýchovné organizace Sokol, SK Strakonice 1908 a další organizace zabývající se aktivitami ve volném čase. To jsme již v 19. a počátku 20. století.⁴

Velké změny jsou zaznamenány v průběhu lidského vývoje ve vztahu k volnému času. Dříve tato doba nebyla považována za důležitou, prvotní bylo chodit do práce a to až na 16 hodin. V první polovině 19. století byla pracovní doba 12-14 hodin. Hlavním kritériem pro vznik volného času bylo zkrácení pracovní doby pro dospělé a zároveň úplné zrušení pracovní doby pro děti. Pak teprve nastává prostor pro volný čas nejen z řad továrníků a bohatších občanů města, ale také pro

² HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, Praha, Portál ISBN 80-7178-927-5 s.2

³ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, Praha, Portál 2001, ISBN 80-7178-569-5 s. 21

⁴ Tamtéž s. 23

dělnictvo, kterého bylo ve Strakonících vlivem rostoucích fabrik, mnoho. Dokonce i děti byly zavaleny domácími pracemi běžně 10 hodin denně. Na počátku roku 1900 převládal ještě šedesátihodinový pracovní týden. V 30. letech 20. století se pracovní doba omezuje na 40 hodin týdně a počítá se s jejím dalším snižováním. Avšak poválečná pracovní doba činí týdně 48 hodin.⁵ Organizovaný volný čas v této době je většinou výsadou majetnější vrstvy obyvatelstva, která nemusí celý den věnovat čas práci, která je potřebná k uživení rodiny a současně má tato vrstva i prostředky na vstupní a členské příspěvky, které byly nutností pro vznik a činnost volnočasových organizací.

Další pokrok byl zařízením výchovného prostoru, kluby, sportovní zařízení na školách, dětské zahrady, letní tábory, loutkové scény, knihovny apod. Větší rozvoj těchto aktivit pro děti byl v západoevropských zemích, na rozdíl od nás zde vznikaly tábory pro sociálně a zdravotně postižené za podpory dobročinných sdružení a sociální pomoci.

Ve 20. století dochází díky získaným zkušenostem k velkému rozkvětu zařízení pro volný čas. Tato doba byla bohužel ovlivněna válkami a poté i režimem státní ideologie a monopolní organizací dětí a mládeže, kde neexistovaly jiné alternativy vzdělávání. Jako jedno z klíčových zařízení vzniká Dům pionýrů a mládeže, Stanice mladých přírodovědců, techniků, turistů. Rozvoj nabídky pro dospělé, děti a mládež ale přestává, vznikají muzea, galerie, zoologické zahrady, planetária, zábavné parky a jiné prostory, kde probíhají navzájem se obohacující mezigenerační vztahy.

Sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století se charakterizují jako doba životních problémů mladé generace. Příčinami mohou být rodinné krize, nezaměstnanost, rozvoj a užívání drog, finanční problémy, vliv sdělovacích prostředků, nízká participace na chodu společnosti.⁶ To vše bylo ovlivněno politickými událostmi v roce 1968, kdy došlo k vpádu sovětských vojsk na naše území a k velkému utlumení kulturních, sportovních a společenských činností na mnoho let.

V devadesátých letech se změnila politická situace a začal zde probíhat evropský integrační proces. Začaly se části Evropy propojovat a znalosti a praxe volného času se navzájem prolínaly. Avšak vždy se musí vycházet z vlastních podmínek, navzájem se učit a sdělovat zkušenosti v dané sféře. Nabídka v této době ještě příliš neuspokojovala potřebu dětí a mládeže. Schopnost reagovat na aktuální poptávku aktivit ve volném čase patří mezi jednu z priorit nejen komerčních organizací.

V dnešní době je volný čas velice úzce propojen se zdravým životním stylem. To už jsem se dostala až do našeho 21. století.

Jak jsem se již zmínila, volný čas měli především bohatší lidé ve městě. O samotné historii volného času u dospělých se moc neví, stejně tak i volném čase u dětí. I v kronikách, které jsem měla možnost použít, se o volném čase příliš nehovoří. Jisté je, že vždy docházelo k socializaci a trávení volného času mezi svými vrstevníky, jako je tomu i dnes. Rozvíjení schopností a dovedností nebylo v takové míře. V polovině 19. století začínají vznikat organizované instituce Sdružení dospělých, postupně se utváří prostor pro volný čas dospělých a výchovné působení mezi mladými lidmi a dětmi (Sokol – první tělovýchovná instituce na našem území).⁷ Na počátku 20. století působí organizace především na děti a to formou plurality a participace. Tento trend se ujímá a spíše se dále vytyčují a vymezují struktury organizací.⁸ Po zkrácení pracovní doby dochází také u dělnictva k regeneraci

⁵ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, Praha, Portál 2001, ISBN 80-7178-569-5 s. s. 24

⁶ Tamtéž s. 26

⁷ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, Praha, Portál ISBN 80-7178-927-5 s. 99

⁸ Tamtéž s. 100

pracovní síly prostřednictvím uspokojování svých volnočasových potřeb. Postupně se tvořil prostor pro činnosti vzdělávacích, hudebních, divadelních a tělovýchovných spolků.⁹ Nejprve se rozvoj volnočasových aktivit zaměřil na dospělé a posléze i na studenty, mládež a děti. Meziválečné období Československa bylo oproti jiným zemím opožděné ve vývoji budování zařízení organizací všech generací.

⁹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, Praha, Portál 2001, ISBN 80-7178-569-5 s. 25

2 Město Strakonice

V této kapitole bych vás ráda seznámila s městem Strakonice. Poohlédneme se zpět, kdy se začala tvořit historie Strakonic, nahlédneme na politický vývoj města a nezapomenu zmínit důležité osobnosti Strakonic. Jaké poměry byly tenkrát na začátku 20. století.

Začneme se samotným původem jména města, které údajně pochází od Strakonců nebo Strachoniců, tedy příslušníků lidu praotce Straky, Stracha, Strakoně či Strachoně.¹⁰

Město, které dnes čítá kolem 24 tisíc obyvatel, se nachází v jižních Čechách na soutoku řeky Otavy a Volyňky. Dominuje zde hrad, který v letech 1200–1400 postavil a držel rod Bavorů. V historii města hrál hlavní úlohu rod Bavorů ze Strakonic více než 700 let. První zmínky o Strakonících a jejich pánu Bavorovi I. jsou již na listinách Václava I. z roku 1235. K hradu náleží i kostel svatého Prokopa, který byl vybudován ve 13. století a samotný název dostal až ve 14. století. Samotné město vzniklo postupným spojením několika chudých poddanských obcí, jejichž obyvatelé se převážně živili rýžováním zlata na řece Otavě a stavěním vorů. I proto nemají Strakonice centrální náměstí s výstavními domy, jako tomu bývá v jiných stejně velkých měst.

V listině z roku 1380 se poprvé píše o Strakonících jako o městě a získávají právo na vaření piva a právo zákupné (pronájem půdy za poplatek či manuální práce na půdě vrchnosti) a tím vrchnost dostávala pravidelný finanční příjem. Město je neodmyslitelně spjato s řádem maltánským též zvaným jako řád Johanitů, který po smrti posledního dědice Viléma Bavora, dostal hrad a přilehlá panství.¹¹ Maltánské panství ve Strakonících končí v roce 1925. Řád již v té době neměl žádné pozemky a zámek a hrad v tomto roce prodal společnosti soukromníků patřící k agrární straně.

Tradice vaření piva se ve Strakonících udržuje dodnes a město se pyšní posledním měšťanským pivovarem a název piva Dudák odkazuje Mezinárodnímu dudáckému festivalu,¹² který se uskutečňuje každým sudým rokem. Mezinárodní dudácké soubory zde předvádějí své dokonalé souznění s tímto hudebním nástrojem. Letos se již uskuteční 25. setkání více než 1200 účastníků tohoto folklorního žánru. Pověst o mladém Švandovi dudákovi ze Strakonic a jeho zázračných dudách byla ztvárněna v mnoha divadelních a filmových představeních.¹³

Strakonice se pyšní rodištěm českého básníka Františka Ladislava Čelakovského (po kterém je pojmenovaná zdejší základní škola), pátera Josefa Šmidingera (v úctě k tomuto člověku město pojmenovalo městskou knihovnu Šmidingerova) či se zde náhodou při zastávce plzeňské divadelní společnosti narodil v hostinském pokoji Varausovy vinárny nyní hotel U Švehlů pozdější národní umělec profesor Josef Skupa, tvůrce loutek Spejbla a Hurvínka. Antonín Renner patřil v polovině 19. století za podivína, který odkázal pozemky, které nesou jeho jméno za účelem zřízení dětské opatrovny a Spolku pro ochranu zvířat.¹⁴ Jan Vlastislav Plánek byl přítelem F. L. Čelakovského, velký patriot a milovník českých veršů, které tvořil. Měl bohatou knihovnu, z které čerpal mnoho známých vlastenců a studentů.

¹⁰ CVRČEK, J.Z. *Strakonice – město, lidé, osudy 1989 s. 5*

¹¹ ŠÍMEK, R.G. *Strakonice, Okresní knihovna Strakonice, s. 183*

¹² Tamtéž s. 156

¹³ www.strakonice.eu

¹⁴ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník, ISBN 80-239-1640-8 s. 195*

Strakonice nikdy nepatřily mezi velká města. Na začátku 20. století zde bydlelo dle kroniky 5 500 obyvatel, z toho 2 471 mužů. Protože tu byl velký rozvoj textilní a fezárenské výroby, která vznikla již 19. století, tvořilo město nejpočetnější dělnickou třídu na českém jihu. Politická doba před vznikem samostatného Československa byla velice vypjatá. Začínají další dělnické stávky a dělnická třída požaduje vyšší plat a snížení pracovní doby alespoň na 65 hodin týdně.

Tentokrát se boj nesoustřeďuje jen na osobní zájmy, ale stává se bojem o vyšší politický princip, jehož cílem je všeobecné hlasovací právo. 28. listopadu roku 1905 se konala dělnická manifestace, která ukázala výrazný projev masového uvědomění a síly zdejších pracujících lidí, ale také sympatizujících úředníků a učitelů. Stav českého školství v posledních letech rakousko-uherského císařství nebyl právě skvělý. Představa, že na jednu třídu vychází zhruba 59 dětí, je pro mne, jako pedagogického pracovníka dosti žalostná. Začalo se projevovat vlastenecké smýšlení a nutnost prosazování českého jazyka do škol.

Ve městě je 36 spolků, nezahrnují se do toho odborná sdružení. Lidé, převážně muži, se rádi sdružují ve spolcích a diskutují nejen o politické situaci města. V roce 1911 se konaly parlamentní volby, které přinesly, tak jak tomu je i dnes, volební boj se všemi obvyklými náležitostmi jako je pomlouvání protivníků, slibování výhod apod. Docházelo tedy k roztržkám mezi Rakousko – Uherskou monarchií a studenty, kteří pomýšleli na českou samosprávu a samostatnost.⁸

Na konci července 1914 vypukla první světová válka a na celkem klidný běh života našich občanů také začala doléhat, i když se přímo válečné dění netýkalo našeho území.

Do bojů o cizí zájmy narukovalo mnoho zdejších mužů, pro Strakonice to znamenalo velké oslabení pracovních sil. V té době již Strakonice byly především městem s rozvinutým průmyslem. Výroba ve fezárnách je směřována na válečné produkty a zaměstnány jsou zde hlavně ženy. Vlivem války se zhoršovala hospodářská situace Rakousko-Uherska. Bídy přibývalo a stále se zhoršovala. Velká říjnová revoluce 1917 se projevila mezi strakonickými dělníky na počátku posledního roku války v souvislosti s celorakouskou generální stávkou s heslem „*Za chléb a mír*“. Lidé manifestovali a skandovali heslo „*My chceme mír*“ a zpívali píseň *Kde domov můj*.¹⁵

28. 10. 1918 byl v Praze proveden státní převrat, vzniká Československo.

Období mezi dvěma válkami přineslo některá zlepšení pro pracující v továrnách. V roce 1919 se Strakonice rozrůstají o značný počet venkovských dělníků, kteří přicházejí pracovat do nově vzniklého podniku na výrobu zbrojního průmyslu, do Jihočeské zbrojovky.¹⁶ Ve Strakonících došlo ještě k jedné zásadní změně, ze dvou samostatných částí Strakonice I a Strakonice II se jednotným sloučením stává město Strakonice, které má již jednoho starostu a jednu městskou radu.

Po druhé světové válce se opět začínají Strakonice vzpamatovávat. Roste rozvoj podniků, rozvoj volnočasových aktivit začíná opět nabírat svou rychlost a sílu. Lidé si začínají uvědomovat následky války a víru v život. Do politiky nastupuje komunistická strana Československa a její ideologie znesnadní život nejedné rodiny.

¹⁵ CVRČEK, J. Z. *Strakonice – město, lidé, osudy 1989* s. 332

¹⁶ Tamtéž s. 356

3 Přehled volnočasových aktivit ve Strakonících v letech 1900-1950

Další část mé bakalářské práce zaznamenává různé druhy volnočasových aktivit nejen pro děti, mládež, dospělé, ale také pro seniory v době mezi roky 1900-1950 ve Strakonících, které byly zpomaleny vlivem obou světových válek, osamostatnění a vzniku Československa. Na počátku 20. století byly tyto organizace již několik let aktivní, jejich vznik spadá do 19. století. Zde je souhrn spolků a organizací, které se podílely na volnočasových aktivitách ve Strakonících. Především je zde zastoupen spolek Sokol, který se může pyšnit nejvíce rozmanitými aktivitami pro všechny generace. Dále je zde Dělnická tělovýchovná jednota se svými jednotlivými oddíly a více oddílový klub SK Strakonice 1908.

Zpěvácký spolek Zvon

Hlavním cílem činnosti bylo „pěstování zpěvu církevního, národního a školského“ prostřednictvím veřejných vystoupení a výuky. Podle zápisu v pamětní knize měl soubor sedmdesát šest členů, a to pouze mužů. Sbormistrem a vedením souboru byli pověřeni dva učitelé a založení souboru 70. léta 19. století. Mezi jejich nastudovaná díla patří především vlastenecké lidové písně, zhudebněné básně rodáka F. L. Čelakovského, a skladby kupříkladu od Bedřicha Smetany či Antonína Dvořáka. Od 20. století byl již sbor smíšený.¹⁷ Před 1. světovou válkou zájem opadl a zůstalo činných pouze 56 členů a o třetinu se snížil počet přispívajících. Největší rozmach Zvonu nastal mezi dvěma světovými válkami, kdy dochází k přílivu nových zpěváků a muzikantů. Úspěšná byla každá akce tohoto souboru. K jedinému přerušení činnosti spolku došlo v roce 1940 a to nařízením, které zakazovalo oficiální schůzky členů, zkoušky a vystoupení prakticky do konce druhé světové války. Rok po roce 1950, kdy se změnila politická situace, se pěvecký soubor Zvon definitivně rozpadl a stal se součástí klubu Revolučního odborového hnutí Fezko.¹⁸

Tělocvičná jednota Sokol Strakonice

Činnost tělovýchovné jednoty Sokol Strakonice se traduje již na konci 19. století. Na konci 90. let 19. století začíná pravidelné cvičení učňů, podle kroniky cvičilo 60 cvičenců dvakrát týdně. V tuto dobu byl schválen návrh na stavbu spolkového domu ve Strakonících. Čtyři roky před začátkem nového století byla dnešní Sokolovna (tento název byl oficiálně usnesen valnou hromadou v roce 1909) dokončena a slavnostně otevřena. Činnost Sokola rozvíjela nejen cvičební obory, ale také cyklistický, bruslařský, veslařský, dramatický. Činnost jednoty ustala s nástupem 1. světové války.¹⁹

Po roce 1918 byla sokolovna zdevastovaná a mnoho jejích členů přišlo ve válce o život. O rok později jsou přijímáni noví členové a koncem roku měla 395 členů, z toho 256 mužů, 139 žen. VI. všesokolský slet byl zároveň prvním sletem osvobozené republiky. Činnost jednoty se stále rozšiřovala, tak, jak se rozšiřovaly venkovní prostory letního cvičiště. V roce 1929 vznikl jak jezdecký oddíl, tak i oddíl tenisový. O rok později oddíl lyžařský a v roce 1930 oddíl házené. Později se přidal odbor odbíjené a obor šermířský. Na konci roku 1935 mají 604 členů, více jak polovina byla mužů.

¹⁷ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 26

¹⁸ Tamtéž s. 29

¹⁹ Tamtéž s. 32

Na začátku 2. světové války činnost stále probíhala, avšak za ztížených podmínek diktovaných Německem. V roce 1940 byla Sokolovna předána německé vojenské správě a o rok později byla činnost Sokola zastavena. Ze strakonické jednoty Sokola byly v nacistických věznicích umučeny desítky bratrů a sester, mnoho dalších Sokolů se po válce vrátilo z koncentračních táborů s podlomeným zdravím a nevratnou duševní újmou. Po 2. světové válce se opět činnost Sokola rozjíždí a roky 1945-1948 patří mezi nejbohatší a nejslavnější v celé historii strakonického Sokola. Po vítězném komunistickém puči v roce 1948 a vlivem politické situace končí činnost Sokola na dlouhých 40 let. Majetek a tělovýchovná činnost přechází pod jednotu Jiskra později TJ Fezko.²⁰

Junák – svaz skautů a skautek, středisko Švanda dudák Strakonice

Skauting vznikl v Anglii a možná i proto zde byl v době komunismu zakázaný a jeho činnost poté propukla až po revoluci. Něco málo o vzniku českého skautingu – Junáka. V roce 1911 se Antonín Benjamin Svojsík vypravil do Anglie, kde se seznámil s novou mimoškolní výchovnou činností určenou zprvu pouze pro chlapce, a to se skautingem. Tento výchovný systém chtěl zavést i u nás, přepokládal zpestření činnosti mládeže v Sokole, kde ale u vedoucích tento způsob neprosadil. Jednalo se o výchovu převážně v přírodě, naučit se s přírodou sžít a využívat její sílu ku prospěchu všech. Být čestný, pravdomluvný, čistotný a pořádkumilovný. V Praze založil skautský odbor ve Svazu českých spolků a přátel pro tělesnou výchovu mládeže. Vznikla organizace Junák s heslem „Buď připraven“ se znakem štítu se psí hlavou.

Ale vraťme se zpět do Strakonice. Začátky skautismu ve Strakonících nejspíš směřují k mladému studentovi Josefu Dudovi, který v roce 1917 vytvořil se svými kamarády skupinu, která se řídí Svojsíkovými zásadami.²¹ Po první světové válce v roce 1920 J. Duda oficiálně registroval v Junáku svůj první oddíl. Zároveň v tuto dobu vzniká volnějším hnutím tramské, které nemá tak pevný řád jako je tomu u skautingu. Začínají se pořádat letní tábory pro chlapce. Pro své různorodé volnočasové aktivity pro děti a mládež získávají skauti větší popularitu a tím více příznivců. Počet členů vzrůstá a zakládá se 2. oddíl pod vedením Karla Šlehofera. V roce 1928 měl každý oddíl přibližně třicet členů. Po roce 1932 vzniká první dívčí oddíl. Ve Strakonících byl skauting velice významnou společenskou a propagační činností. Oblíbené byly skautské plesy, mikulášské zábavy, letní tábory a další místní aktivity pro ostatní mládež. Sami skauti navštěvovali známá místa Šumavy jako několikadenní výlety. Letní tábory se rozdělovaly na chlapecké a dívčí.²²

V roce 1938 kdy byla vyhlášena mobilizace Československé armády, se také skauti zapojili do činnosti domobrany. Na konci tohoto roku byl počet členů 235. Po dobu německé okupace byla skoro na pět let činnost skautů přerušena. Chlapci, kteří byli vychováni po vzoru skautské výchovy, se ve většině zapojili do boje proti okupantům. V roce 1940 byla organizace zrušena a klubovny zcela zdevastovány německými okupanty.

Po 2. světové válce vyzývá hlavní představitel skautů všechny zájemce o pravidelnou činnost v Junáku. Zájem byl velký. Přišlo přes 300 chlapců, rozdělení byli do šesti oddílů skautů. I přesto, že po válce neměla organizace žádný majetek, klubovny ani dostatek zkušených vedoucích, nebáli se a zahájili svou činnost. V tu dobu děvčata také nezahálela a byly vytvořeny dva dívčí oddíly. Chlapecký kmen čítal přes 420 členů a dívčí přes 200 členek. O skauting byl nebývalý zájem i mimo strakonickou

²⁰ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 40

²¹ Tamtéž s. 184

²² Tamtéž s. 53

mládež, vznikají další střediska Junáka v menších městech a vesnicích.²³ V roce 1945 byl ve Strakonících založen oddíl oldskautů, který dle názvu byl přizpůsoben staršímu věku členů. Nmalou zásluhou mají na organizaci společensky prospěšné činnosti, kterou Junáci nemohli vykonávat a tím zajišťovali popularitu Junáka a zároveň zajišťovali hmotné prostředky na podporu spolku. Podle dostupných zdrojů si uměli skauti užívat veselí, sportovních událostí, akcí pro veřejnost, politických událostí formou přehlídek a průvodů městem, mikulášských besídek, plesů a co je pro ně typické krásné letní tábory s táboračky a slavnostní ohňostroje. Jejich program byl vždy pečlivě připraven a zorganizován. Rok 1947 byl posledním poválečným rokem, kdy Junák ještě zůstal poměrně nezávislou organizací.²⁴

Později bylo skautování ovlivněno politickými zásahy, pro svou snahu zachovat si samostatnost byl Junák napadán v tisku a vztahy s ČSM nebyly dobré. V roce 1948 bylo celkem jasné, co skauting čeká. Zakládají se pionýrské oddíly a komunistický direktivní postoj vůči organizaci Junák byl pro skauting jako pro nepolitické hnutí, nátlakový a finální. O rok později byly vydány přepracované stanovy Junáka. Nálada a klima v oddílech a ve veřejnosti byla na bodě mrazu. Rodiče se obávali o své děti, které docházely do skauta. Junáčtí činovníci byli šikanováni a všichni se pod politickým tlakem báli o svou existenci. V květnu roku 1950 byl spolek Junák nuceně zlikvidován a rozpuštěn. Přerušování činnosti Junáka trvalo celých sedmáct let.²⁵

Sportovní klub SK Strakonice 1908

Počátkem 20. století po vzniku Sokola, začíná svou činnost sportovní klub SK Strakonice 1908. Vznik se datuje k roku 1908. Nejprve se klub zaměřil na kopanou, později se stal víceúčelovým klubem a zaměření se rozrostlo o další oddíl volejbalový, dívčí házenou, plavání, šerm, box, stolní tenis, atletiku a lední hokej.²⁶ Široký výběr volnočasové činnosti zaručoval vysokou návštěvnost a profesionalitu v řadách vedení oddílů. Vlivem obou světových válek dochází k ochromení nebo k úplnému pozastavení činnosti.

Basketbal

První zmínky o tomto sportu spadají do 30. let 20. století, kdy se tento kolektivní sport začal hrát na místním gymnáziu. Basketbal hraje ve Strakonících souběžně jak mužské, tak i ženské družstvo. Jejich úspěchy zaznamenáváme dodnes.²⁷

Cyklistika

Jako první cyklistický obor byl u nás založen na konci 19. století přes organizaci Sokol. Později po první světové válce se osamostatnil a přešel z SK Strakonice 1908 na Český klub velocipedistů ČKV Dudák. Cyklistika se stala velmi populární a klub čítal přes osmdesát členů během krátké doby. Do roku 1930 se členská základna rozrostla na dvě stě příznivců tohoto sportu. V roce 1941 vzniká zde ještě jedna základna cyklistiky pod organizací SK Strakonice 1908. Díky této rivalitě dvou cyklistických

²³ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 63

²⁴ Tamtéž s. 67

²⁵ Tamtéž s. 70

²⁶ Tamtéž s. 155

²⁷ Tamtéž s. 160

klubů se záhy začalo říkat Strakonice – město kol a dudáků.²⁸ Po druhé světové válce roku 1949 se tyto kluby slučují a vzniká nová organizace cyklistického oddílu ČZ.

Fotbal

Strakonický fotbal prošel během své existence různými organizacemi. Počínaje SK Strakonice 1908, TJ Sokol, Jiskra, Spartak, Fezko, ČZ a dnes již opět SK Strakonice 1908. Začátky fotbalu nebyly tak populární, jako je tomu dnes. Veřejnost nebyla tomuto sportu příliš nakloněna a získat vhodné místo pro hřiště byl problém. Většímu rozmachu se těší od roku 1918, kdy měl klub čtyři družstva: A, B, juniory a studentskou jedenáctku. Rok poté se klub stal řádným členem ČSF (Československý svaz fotbalový) a mužstvo A se stalo prvním mistrem jižních Čech v historii kopané. Toto umístění mělo blahodárný vliv na příliv nováčků a činnost klubu se rozrůstala, vznikají vlastní hřiště vybudovaná svépomocí členů a příznivců kopané.²⁹ V roce 1925 má klub dvě mužská družstva dospělých, dvě mužstva dorostu a dvě družstva žáků. Poválečné období má vliv i na fotbal ve Strakonících, v roce 1947 se oddíl propadá do nižší krajské 1. A třídy a o rok později je klub převeden z SK Strakonice 1908 do organizace Sokol, později jednota ČZ.³⁰

Házená

Házená ve Strakonících se datuje od roku 1921, kdy tuto hru začínají hrát převážně studenti. Opět pod hlavičkou SK Strakonice 1908. Sport se stal velice oblíbeným a mimo mužského družstva vzniká i ženský tým. Tak jako každý oddíl, také házenou zasahuje druhá světová válka. Až v roce 1948 dochází k jejímu vzkříšení. V roce 1950 má oddíl dvacet členů a stal s mistrem kraje a to byl prozatím největší dosavadní úspěch házené ve Strakonících.³¹

Kuželky

O zprofesionálnění klasické hospodské hry kuželek se v 40. letech 20. století postarala organizace Sokol, která zajišťovala další závody v této sportovní disciplíně.³²

Lední hokej

Velice významné místo pro Strakonice má lední hokej. Opět vzniká pod patronací SK Strakonice 1908 v době obou světových válek. Hlavní rozmach a nábor žáků a dorostu byl až později (1976), kdy se postavila hokejová hala a tím se zlepšily podmínky pro tento sport a jeho dostupnost.³³

²⁸ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 167

²⁹ Tamtéž s. 171

³⁰ Tamtéž s. 172

³¹ Tamtéž s. 176

³² Tamtéž s. 179

³³ Tamtéž s. 18

Lyžování

Největším lyžařským oddílem v jižních Čechách těsně před okupací byl lyžařský odbor KČT (Klub českých turistů), který byl založen roku 1922. Měl dvě stě padesát dospělých členů a čtyřicet pět dorostenců. Sportovci se účastnili významných lyžařských závodů, obsazovali vítězná místa a dosahovali úspěchů. V době okupace se zpomaluje činnost klubu. Další zlom přichází v organizaci tělesné výchovy a sportu s politickým nástupem KSČ. Probíhá reorganizace, zaniká svaz lyžování a přechází se k názvu TJ ČZ Strakonice.³⁴

Pionýrské hnutí

V roce 1949 se díky politickému systému začínají zakládat nové dětské organizace – Pionýrské oddíly Junáka (pozdější Pionýrská organizace ČSM). Po převratu KSČ potřebovala organizaci, která ji bude naprosto podřízena k prosazování své ideologie mezi dětmi a zároveň tímto působila politicky na jejich rodiče. Původně se měla stát touto organizací organizace Junák, ale zásady této skupiny nebyly nikdy politicky založené. Proto KSČ po vzoru SSSR zřídilo pionýrské hnutí, které bylo podřízeno školskému systému.³⁵ Pionýrský oddíl tvořili žáci jedné třídy a pionýrskou skupinu žáci jedné školy. Díky velkému vlivu na budoucí povolání u žáků, vykazuje organizace velký vzestup členské základny. Nebýt členem PO znamenalo uzavřít si cestu například na vysněnou střední školu apod.

ODPM, SVČDM, DDM

Toto jsou zkratky organizací, které v průběhu let dostávalo zařízení, které se věnovalo volnočasovým aktivitám mládeže. Okresní dům pionýrů a mládeže, Středisko pro volný čas dětí a mládeže a v neposlední řadě Dům dětí a mládeže. Do roku 1989 bylo poslání těchto středisek především ideově zaměřeno pro život socialistické společnosti. Těmito typy domů prošel nemalý počet účastníků počínaje předškolními dětmi, žáky, studenty, mládeží, ale i činnost pro seniory nezhálela. Pořádání pravidelných zájmových činností, ale i nepravidelných akcí, soutěží, příležitostných činností, různých druhů olympiád a pořádání letních táborů, to vše obsahově spadalo do této organizace. Pravidelná zájmová činnost se zaměřovala na zájmové kroužky, které rozvíjejí zručnost, dovednost, prohlubování zájmů dětí. Organizace se začala rozvíjet až po roce 1950.³⁶

Závěrem, této kapitoly o volnočasových aktivitách od roku 1900–1950, bych chtěla zdůraznit že, Strakonice nikdy nepatřily k městům, která byly sportovně vyhledávané pro svou velikost. I tak zde byly různorodé činnosti a aktivity, které byly na počátku 20. století součástí pro obyvatele Strakonice a jeho okolí důležité.

³⁴ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 184

³⁵ Tamtéž s. 105

³⁶ Tamtéž s. 106

Shrnutí volnočasových klubů a spolků ve Strakonících v daném časovém úseku:

Souběžně se Sokolem začal svou činnost budovat i sportovní klub SK Strakonice 1908. Zezáčátku byl klub založen pro hraní kopané, později se z něj stal víceúčelový klub s celou řadou oddílů.³⁷ A to oddíl lehké a těžké atletiky, plavání, volejbal, házená, šerm, stolní tenis, lední hokej a box. Dále tu byla tělovýchovná organizace DTJ (Dělnická tělocvičná jednota), skautské hnutí (později junácké hnutí ve Strakonících), které také mělo pod svou patronací celou řadu sportů například atletiku, volejbal, házenou, košíkovou, kopanou, cyklistiku a vodní sporty. Během obou světových válek řada těchto organizací přišla o své vedoucí a členy, následoval buď celkový rozpad organizace nebo její ochromení a zpomalení činnosti. Po druhé světové válce roku 1945 se zástupci největších tělovýchovných a sportovních organizací sešli a dohodli se na sjednocení tělesné výchovy pod názvem Ústřední národní tělovýchovný výbor později Československý tělovýchovný svaz. Od roku 1948 dochází k rozhodnutí, že jedinou tělovýchovnou jednotou bude organizace Sokol. Požadavky, které byly vládnoucí stranou stanoveny, nebyly pro mnoho členů Sokola přijatelné, proto dochází k velkému odchodu (mnohdy i k vyloučení) členů a zbavení funkcí.³⁸ Jednota Sokol ve Strakonících zaniká na několik desítek let, veškerý majetek Sokola propadá ve prospěch jiných tělovýchovných organizací a až po sametové revoluci v roce 1998 dochází k jejímu obnovení.

Popsala jsem zde pouze nejvýznamnější kluby, které se zabývaly především tělovýchovnou činností pod různými patronacemi. Velice mi pomohla při práci kniha Strakonice vlastivědný sborník 2, kapitoly ze společenského života. Zde je uveden podrobnější rozsah nejen sportovních klubů od 19. století do roku 2003, kdy byla kniha vydaná.

Toto byl výčet několika oddílů, které se významně zapsaly do města a jejich činnost můžeme využít i v dnešní době. Strakonice měly široký výběr volnočasových aktivit nejen pro občany města, ale také pro okolní obce. Vzhledem k tomu, že Strakonice měly o třetinu méně obyvatel, než je dnes, jejich kultura a možnosti v té době byly na vysoké úrovni.

³⁷ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s.106 s. 155

³⁸ Tamtéž s. 42

4 Spolky divadelních ochotníků ve Strakonících před vznikem Československa

4.1 Historie divadelních spolků před rokem 1900

Na konci 18. století a počátkem 19. století v Čechách začíná pozvolna vznikat nový druh lidové kultury, a to ochotnické divadlo. Prostřednictvím divadla se dá upozornit na situace, které se prostým lidem nezamlouvají, chtějí tím projevit svůj politický nesouhlas a výhrady vůči společnosti, hledání své národní identity. Ochotníci stáli na počátku vybudování stálých divadel a ve svém volném čase vychovávali budoucí divadelníky. Většinou se jednalo o drobné měšťany, řemeslníky a později také o dělníky. Samotný název vznikl „z ochoty“ pro druhé pořádat na jevišti hraný příběh dle nastudovaného tématu.

Za Rakouska – Uherska se monarchie hojně bránila provozu českého divadla. Byli si vědomi, jaké zvraty mohou nastat, proto musela mít veřejná představení ochotníků povolení. Také divadelní spolky musely být založeny podle spolkového zákona z roku 1867. Zisky se většinou darovaly na dobročinné sbírky a sociální účely.

První písemné zmínky o ochotnickém divadle ve Strakonících spadají do roku 1817. Tento rok bylo ve Strakonících hodně mladých studentů, kteří pod vedením J. V. Plánka a F. L. Čelakovského zažívají vzestup ochotnického divadelnictví. V roce 1821 také žádal purkmistr M. Scherer strakonický magistrát o divadelní povolení *„aby za dlouhých zimních večerů směli ochotníci hrát v divadle, které před lety zřídili studenti. Žádost obšírně zdůvodňoval dobročinným účelem pomoci chudým, protože právě tohoto roku panuje bída mezi lidem a je nouze o potraviny následkem neúrody zaviněné mokrem.“*³⁹ jeho žádost však nebyla vyslyšena.

Doba, ale mladým ochotníkům nepřála a rok 1824 se zapsal jako rokem studentské demonstrace, která měla pro řadu studentů neblahé následky v podobě násilného odvedení na vojnu. Pro guberniální úřad (nejvyšší správní úřad), který mohl dovolit zřízení divadelních ochotníků, bylo nepřijatelné, že se tohoto „komediantství“ účastní především učitelé, úředníci a živnostníci, tudíž osoby úřední. Je tedy patrné, že divadelnictví nebyla vrchnost v této době příliš nakloněna.⁴⁰

O ruch divadelní na počátku nového 20. století pečují střídavě tři divadelní ochotnické spolky, mezi nimiž přední místo náleží dramatickému odboru Sokol, který, jak se píše v historických pramenech, získal skoro všechny členy tehdy pěvecko-čtenářského spolku Zvon, přestoupením do dramatického odboru Sokol. Pěvecko – hudební spolek Zvon se zabýval divadelnictvím jen okrajově, a to převážně v předvádění krátkých výstupů v různých komponovaných pořadech. Sláva v divadelnictví, kterou tento soubor Zvon měl kdysi v polovině 19. století byla již nenávratně pryč. Za dobu svého úspěchu jeho členové nastudovali jako první divadelní představení Tylovy báchorky Strakonický dudák. V roce 1885 byla za bouřlivého potlesku sehraána místnímu publiku. Dramatický odbor Sokol mívá nastudováno a nacvičeno 5–8 inscenací každým rokem. Hry byly nastudovány česky s česky hrajícími ochotníky. Například v létě 1897 jako první hra byla Paní mincmistrová, která se setkala s velkým úspěchem. Následovaly hry Výlet pana Broučka, Rozpustilý nápad, princ Bebe, Carův kurýr.

³⁹ VONDRÁČEK, J. *Dějiny českého divadla, doba obrozenecká*, Orbis Praha 1956, citace s. 510

⁴⁰ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 246

Druhý velký divadelní spolek vedli dělníci pod názvem Vzdělávací řemeslnická jednota Čelakovský. Tento spolek hrál představení v místní restauraci zvané Pantheon od roku 1875.⁴¹ Jako třetí spolek divadelnictví bych chtěla nastínit Dělnickou tělovýchovnou jednotu, která se divadlem také zabývala. Kromě těchto spolků průběžně do divadelnictví zasahovaly další spolky a školská zařízení, které uváděly své hry pro místní publikum.

⁴¹ CVRČEK, J.Z. *Strakonice – město, lidé, osudy 1989* s. 290-295

5 Ochotnické divadlo v období 1900–1918

Toto období je charakteristické Rakousko-Uherskou nadvládou monarchie. Lidé ve Strakonících běžně pracovali „jen“ 65 hodin týdně, od pondělí do soboty. Tato úleva v pracovní době byla výsledkem uvědomělého dělnického boje za lidská práva.⁴² Město má již dvanáct let železniční spojení a dále se rozšiřuje, čímž dopomáhá lidem z okolí k dojíždění za prací. Strakonice se pyšní velkými závody jako jsou Fezárnny, které vyrábí barety, čepice a fezy s vývozem do Turecka, Egypta a Česká zbrojovka, která se specializuje na výrobu ručních zbraní.⁴³ Spolkový dům organizace Sokol je již plně k dispozici čtyři roky. Tato stavba stála 112 000 korun a byla financována z příspěvků města, úvěrových úpisů, výnosů sbírek a z divadelních představení.

Ve Strakonících na počátku 20. století žilo i díky rozvoji výrobních továren přes 6 tisíc obyvatel, kteří se sem sestěhovali z okolních obcí. Výdělek šikovného pletaře byl kolem 8-10 korun za týden, ženy byly diskriminované poloviční sazbou výdělku. Máslo tehdy stálo 2,20 korun a kilo masa 1 korunu.⁴⁴

Do nové stávkařské školy se zapsalo 22 žáků, aby se stali za pár let plně hodnotnými pletařskými dělníky či mistry svého řemesla. Na počátku 20. století město Strakonice prosperovalo a stejně tak se dařilo i podnikatelům. Ve městě (Strakonice I.) bylo 27 hostinců, vinárny dvě, řezníků a uzenářů je 33, tři cukrárny, pět knihkupectví a další obchůdky.

5.1 Dramatický odbor Sokol

*Podáváje před rokem zprávu svou, vyslovil jsem přání, aby zdárná činnost, jakož tohoto v kruhu odboru Divadelního zavládla i v příštím roce, kdy povinnost mne ukládá podati Vám přehled celoroční činnosti, musím vysloviti, že přání tehdá přednesená žádaného splnění, až na některé dosud panující překážky – dosáhlo.*⁴⁵ Takto začíná první zmínka o odboru divadelním Sokol ve Strakonících v roce 1899 v místní kronice. Také se dočteme o získání divadelních prostor, pro Spolkový dům, později přejmenovaný na Sokolovnu. Sokolovna byla důležitá pro místní spolky a pro spolek Sokola tím, že si zajistily lepší podmínky nejen k nastudování inscenací, ale vykazovaly i slušné výdělky při výběru vstupného z divadelních představení.

Dramatický odbor tělovýchovné jednoty Sokol měl tedy lepší podmínky pro svou činnost než ostatní spolky. I když vlastnil spolkový dům Sokolovnu a měl zázemí v krásném a prostorném sále musel provádět nutné změny scény i samotného jeviště tak, aby odpovídalo i náročnějšímu obecnstvu. Náklad na úpravy byl velký a značný podíl na doplnění garderoby získal tehdy ředitel divadla z darů a knih svých přátel. Činnost divadelního odboru byla plně samostatná. Bylo zde třicet šest činných členů z toho osm žen. *Odbor jest předplacen na Divadelní list „Thálie“ ročním poplatkem za tři zlatý.*⁴⁶

⁴² CVRČEK, J.Z. *Strakonice – město, lidé, osudy 1989* s. s. 299

⁴³ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 207

⁴⁴ CVRČEK, J.Z. *Strakonice – město, lidé, osudy 1989* s. 306

⁴⁵ SOKA Strakonice, *citace – kronika Sokol, Čeněk Kettner – jednatel*

⁴⁶ SOKA Strakonice, *kronika Sokol, Čeněk Kettner – jednatel*

Celý spolek Sokol je velice dobře organizován. Snahou Sokola je především tělovýchova, ale nezapomíná a rozvětňuje svou činnost na ostatní neméně důležité aktivity, které si občané žádají. Začátky dramatického spolku Sokol spadají před rok 1900. V roce 1897 byla činnost jednoty velice pestrá. Podle kroniky Sokola se rozvíjejí v měsíci březnu odbory cyklistický, dramatický, bruslařský, veslařský, jakož i pěvecký, o které byl projevován velký zájem.⁴⁷ Valná hromada v roce 1898 byla velice rušná, na br. Náčelníka Císaře byl činěn útok, „že je škůdcem zájmů sokolských, protože vyvolal v život dramatický odbor, který dosud byl odborem zpěváckého spolku Zvon.“⁴⁸ Spor byl urovnán, neboť většina členů dramatického odboru ve Zvonu byli sokolové. Odbor měl 36 členů. Dne 14. srpna byla uvedeno divadelní představení Paní mincmistrová. Díky velkému zájmu dramatický odbor velice hojně přispíval do kasy Sokola. Za utržené vstupné se například dokupovaly další provianty ke hrám.

Na počátku roku 1900 čítá Divadelní odbor třicet šest členů i s dámskými silami. Jak ze zprávy v kronice vyplývá, výběr her byl dosti pestrý a dle projevů obecnoství více než uspokojivý. Jejich široký žánr byl od historické výpravy hry Christoparo Colombo od Ladislava Stoupežnického, frašky Dvořčata a Manžel v base, obraz ze života od Rampacha s názvem Mlynář a jeho dítě, veselohra Vodní družstvo od Josefa Štolby, až po tragédii Magelon od Kollára.

V roce 1907 byla provedena nutná přístavba pro rekvizity divadelního odboru, kterou provedl br. Čeněk Prokop. V roce 1909 ve valné hromadě se snažila politická strana národně-sociální uplatnit svoji protikandidátku, ale náběh byl v zárodku potlačen, neboť politika do Sokola nepatří.

Od roku 1902 se hraje opakovaně Cesta kolem světa, Jiříkovo vidění, Rodinná vojna, Mlynář a jeho dítě, Na letním bytě, Darmojedka a Nervosní ženy. Vše uvádím s přesným opisem názvu, který je zachován v kronice. Nějaké hry mají reprízu z minulých let. Jejich široké spektrum divadelních představení dosahuje během pěti let až čtyřicet premiér. Do roku 1913 je dramatické divadlo velice akční odbor, plný nových tváří a uvádí další a další inscenace. V roce, kdy nastávají vojenské nepokoje se sehrály pouze dvě hry s názvem Přítěž a Směry života.

26. července 1914 jsou všechny naděje a činnost jednoty umlčeny mobilizací a začátkem první světové války. K vykonání vojenské povinnosti bylo povoláno mnoho sokolských bratrů a sester ošetřovatelek. Světová válka byla na počátku. Pro strakonickou jednotu Sokol tak jako pro všechny jiné jednoty, to znamená velký a náhlý převrat. Většina mladších bratrů se v mobilizačních dnech rozjela ke svým plukům. Pro mnohé to znamenalo i poslední rozloučení, nikoho nenapadlo, že to bude více než čtyřleté krveprolévání po celé Evropě. Sokolovna byla přetvořena na vojenský lazaret. Tak jako ustála činnost tělocvičná, tak ustala také činnost dramatická a další. Poté se obnovuje pouze cvičení v pronajaté měšťanské škole.

Po dobu 1915-1920 kronika Sokola nezaznamenává žádné nové inscenace, které byly nastudované. Muži nastupovali do války, z které se mnozí již domů nevrátili a pokud ano, jejich zdraví bylo velmi podlomeno. Do války nastupovaly také ženy jako ošetřovatelky, zdravotnice. Vidina politického nesváru bohužel vyústila ve čtyřleté období strachu o své blízké, nedostatek jídla a lidé se ocitli na pokraji bídy a utrpení. Tento život se také odráží ve společnosti a dramatický odbor Sokol zažívá zánik na několik let. Mezníkem roku 1915–1919 se stalo pozastavení činnosti Sokola.

⁴⁷ SOKA Strakonice, *Padesát let Sokola v Strakonících* s. 10

⁴⁸ SOKA Strakonice, *kronika Sokol*

Do roku 1918 sokolové uvedli na scénu tyto představení:⁴⁹

1898	Cesta kolem světa, Vlastenec ze starého vydání, Konduktor a Kominík, Kocour v pasti, Paní mincmistrová, Výlet pana Broučka, Rozpustilý nápad, Princ Bebe, Carův kurýr, Jiříkovo vidění, Rodinná vojna, Mlynář a jeho dítě, Na letním bytě, Darmojedka, Nervosní ženy
1899	Cesta kolem světa, Kontrolor spacích vagónů, Palackého třída, Modlitba na hřbitově, Na dušičky, Vlast, Zapovězené ovoce, Jan za chrta dán, Christof Columbo, Vodní družstvo, Dvojčata, Není v Praze nad legraci, Magelon, Manžel v base
1900	Mlynář a jeho dítě, Pan biskup, Svatební košile, Klášternice, Paličova dcera
1901	Archa Noemova, Mořská panna
1902	Carův kurýr, Naši záletníci, Lipany, Zrzavá, Ženílky
1903	Díblíkova dceruška, Poklad, Krásná Lída, Pražské švadlenky, Strakonický dudák
1904	Zuzančin pán kaprál, Bratři Sokolové, Čtvrté přikázání, Mlsní kocouři, Cesta kolem světa, Sedlák zlatodvorský, Bohatá holka,
1905	Lucerna, Paličova dcera, Zvoník u matky boží, Raougiollo, Sirotek, Zelené mládí, Bibliotékař
1906	Sestřenky, Masky červené smrti, Nevinně odsouzen, Terna, Kněžna Pepička, Chudý písničkář, Tažní ptáci
1907	Princ z pohádky, Lesní panna, Baj- Jak-Laj, Viktorka, Stoupenky nihilismu, Dobráček, Letem výstavním světem, Premiéra na vsi
1908	Zakletý zámek, Kandidáti ženitby, Slunce, U čtrnácté baterie
1909	Pražské děti z Podskalí, Bílá myška, První klient, Shledání na hřbitově, Z českých mlýnů, Velký sen
1910	Rodinná vojna, Osudný manévr, Dva světy, Modlitba na hřbitově, Letem výstavním světem, Premiéra na vsi
1911	Zelené mládí, Městská rada na námluvách, Sedlák křivopřísežník, Pan Náci, Sny Štědrého večera
1912	Ženy třicátého století, Teta z Ruska, Na letním bytě, Dřevorubci, Zapovězené ovoce, Dědečkovy housle
1913	Na klozanském klepáči
1914	Přítež a směry života
1918	Fraška, Naši záletníci, Na faře

⁴⁹ SOKA Strakonice, fond *Výběr časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, 2003, s. 59

5.2 Vzdělávací řemeslnická jednota Čelakovský

Od roku 1873 kdy tento spolek vznikl se několikrát přejmenoval, od konce 90.let působil pod názvem Občansko-vzdělávací spolek Čelakovský, mezi roky 1903-1906 je uváděn název Všeodborový spolek dělnický Čelakovský. Po roce 1909 se spolek rozpouští a členové přecházejí do spolku Dělnický dům⁵⁰. Soubor prošel mnohými změnami v předsednictvu. Od roku 1900–1912 se vystřídalo na této pozici 6 předsedů. Členové tohoto spolku byli také členové i jiných souborů např. Jednoty divadelních ochotníků.

Jejich představení byla uváděna převážně pro dělnický lid města a okolí. Místnosti, které byly využívány pro představení jsou různé. Počínaje budovou čp. 8 Karla Zdráhala, čp. 47 menší místnost pěvecko-hudebního spolku Zvon, kde v zadní části prostoru se nacházelo jeviště s oponou a čtyřmi kulisami.⁵¹ Mnohá představení se odehrála v dělnickém domě Pantheon a posléze tam tento spolek získal i své nové spolkové místnosti. Velikostí byl nepochybně menší než Sokol či Dělnická tělovýchovná jednota, avšak dokázal si také získat své publikum velice dobrým uvedením her a představení. Cílem tohoto spolku bylo nejen divadelní formou vzdělávat své příznivce, ale také pomáhat dělnictvu ke vzdělání pomocí knih, časopisů, přednášek a rozhovorů.

Spolek tři roky po ukončení první světové války roku 1921 sehrál pouze dvě představení. Následovala změna stanov, spolek se stává politickým a divadelní rozsah tím zaniká.⁵²

Hry, od roku 1875-1899 které byly uváděny a dochovány jejich záznamy:⁵³

1875	Vražda na uhelném trhu, Montek a Kapulet
1879	Černý Petr, Zmatek nad zmatek
1882	Libušin soud
1883	Sedák křivopřísežník, Pěkné naladění, Kříž u potoka
1884	Strakonický dudák, Poslední Táborita
1885	Dvě sestry, Cikánka a její dítě, Pytláci, Nevěsta z obžinek, Modlitba na hřbitově, První láska a vězeň
1886	Prokletec, Katova dcera, Furianti, Modlitba na hřbitově
1887	Služebnice své paní, Mlynář a kominík, Chtěla mít hrdinu, Matčina píseň, Ric a nebo nic, Dvě postele v jednom pokoji, Strejčkové
1888	Eleonora, Cop a fook, U rychty, Vrátný z Karlína, Všichni se hašteří, Ženské slzy, Otče náš, Není Durand jako Durand
1889	Kulatý svět, Sirotek a vrah, Václav Hrobčický z Hročic, Jen žádného od militár, Doktor Žampion, Útěk z kláštera, Samá ženitba, Protiva, Mistr Bedník, Krejčí lékařem, Noc na Karlštejně, Staří blázni
1890	Vosí hnízdo, Hlasy srdce, Uhlíři, Rohovín Čtveronohý, Pařížský ničema
1892	Sirotčí peníze, Paní mincmistrová, Palackého třída 27, Mlynář a jeho dítě, Modlitba

⁵⁰ SOKA Strakonice, *fond Spolek Dělnický dům 1909-1951*

⁵¹ SOKA Strakonice, *fond Okresní úřad Strakonice, karton 106, sig. 8*

⁵² kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník, ISBN 80-239-1640-8 s.242*

⁵³ SOKA Strakonice *fond plakáty s. 2*, SOKA Strakonice, *fond Výběr časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, 2003, s. 58-60

	na hřbitově, Dvě sestry
1893	Služebník svého pána, Bedrník a jeho chasa
1894	Babiččin kalendář
1895	Růže Lužanská, Dračice

Hry, od roku 1900–1912, které byly uváděny a dochovány jejich záznamy:⁵⁴

1900	Břinkalovy trampoty, Svědomí aneb Žertva na Balkáně, Nehoda za nehodou, Dělníkova milenka, Manžel bez ženy, Tak se chytají vrány, Cikánka a její děti, Médium, Nájemník Kmínek z Kohoutova
1901	Zmatek nad zmatek, Domácí drak, Kainovo znamení
1902	Zatykač, Blázinec v prvním poschodí, Diblíkova dceruška
1908	Martin Luba, Sedlák Zlatodvorský, Praha je Praha
1909	Ztracený ráj, Peníze, Druhá láska, Martin Luba
1910	Stávka, Matčino dílo
1911	Černý kříž v lese
1912	Svatba na velocipédu, Přítel žen s Mária Válková

⁵⁴ SOKA Strakonice *fond plakáty s. 2*, SOKA Strakonice, *fond Výběr časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, 2003, s. 58-60

5.3 Divadelnictví pořádala i strakonická školská zařízení

Jako jedno z prvních školy uvedly v roce 1871 hru Učitel ve francouzském zajetí, která byla ztvárněna v místnosti U Bílého vlka. Finanční zisk byl určen na dokoupení školních pomůcek.

Žáci pátého ročníku obecné a hlavní školy vytvořili další hry Budečské jesličky, hru Slepá babička, melodrama Mladí pastýři betlémská a Kvas krále Vydry. To, že studenti byli důležitou součástí divadla bylo bezpochybné, jejich zásluhou a za přispění ochotníků nastudovali hru Stará kniha (1880), kde zisk byl věnován ve prospěch školních knihoven.⁵⁵

Žáci měšťanských škol uvedli hru Tři halíře (1901) opět ve prospěch školních knihoven.

V roce 1909 byla přeměněna Dívčí průmyslová škola na Ženskou průmyslovou školu, kde studovaly dívky 15-18 let, které se také lehce přičinily o divadelní kulturu. V roce 1896 sehrály představení Ztracené psaní a v roce 1912 báchorku Krakonoš. Za zmínku stojí skutečnost, která se odehrála mezi žákyněmi měšťanské školy. V roce 1914 se mladé, teprve 13-14 ti leté žákyně samostatně rozhodly, že nazkoušejí představení (bohužel název se nedochoval) samostatně. Všechna představení tehdy musela mít povolení a musela spadat pod nějaký spolek. Dívky vše obstaraly, vytiskly letáky, prodaly vstupenky na představení, nikomu nepřišlo nic podezřelého, protože toto byla součást běžné propagace školského zařízení. Výtěžek z představení činil 14 korun a 20 haléřů. Po zjištění, že se jedná o neschválenou akci, se ředitelství snažilo vstupné vracet, ale nikdo si z předplatitelů obnos zpět nevzal. Nakonec byl výtěžek odevzdán místnímu odboru Ústřední matice školské. V kronice se píše, že jde o první a ojedinělý případ, kdy divadelní představení pro veřejnost dokázaly uskutečnit samy děti.⁵⁶

Po první světové válce se do divadelních představení začínají zapojovat děti a mládež. Mezi časté uvaděče divadelních her patřili chovanci okresního sirotčince pod hlavičkou Kongregace sv. Karla Boromejského ve Strakonících. Svá vystoupení měli v ústavu sirotčince, a to povětšinou před vánočními svátky. Za utržené peníze se zajišťovaly další potřebné věci pro děti.

Obecná škola, občanská škola, dorost Červeného kříže, žactvo národních škol, měšťanská škola dívčí, studentky stávkařské školy a hospodářské školy pracovaly s dětmi a zároveň propagovaly jejich secvičená divadelní vystoupení, která měla velkou odezvu u publika. Nejvyšší ocenění od diváků dostal Strakonický dudák sehraný v roce 1933 studenty gymnázia pod režii Václava Polívky a Miroslava Dbalého. Finanční výtěžky, které byly z dětských a mládežnických představení byly použity na koupě pomůcek do škol nebo knihoven.⁵⁷

⁵⁵ SOkA Strakonice, *fond Odborná škola pro ženská povolání Strakonice*, kronika 1892-1913, s. 87

⁵⁶ Tamtéž s. 87

⁵⁷ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 258

6 Ochotnické divadlo v období první republiky do druhé světové války (1918–1938)

Vznik samostatného Československa přináší lidem nejenom svobodu, ale i větší zodpovědnost. Příchodem nové vlády jsou lidé plní emocí a nadějí na lepší život. To vše se také promítá do kultury. Do divadelních žánrů nastupuje podstata představení, tj. poskytování uměleckého zážitku a zábavy ve volném čase jak účinkujících, tak diváků. Do této doby ve svých inscenacích, divadlo převážně zdůrazňovalo politickou důležitost samostatnosti a prosazování práv české kultury, českého jazyka. Neopomenutelnou součástí divadelních spolků je i jeho hospodářský přínos.⁵⁸

Činností divadelních ochotníků na Strakonicku se zabýval Okresní osvětový sbor. Na tomto podkladě dostávala divadla schválení k představení jednotlivých her. V roce 1920 konstatoval, že „*na jeviště uvádějí se hry bezcenné, pro venkov ani města se nehodící, jimiž kazí se vkus lidu a jichž provozování i z různých ohledů jiných by se nemělo dovolovati. Kde budou tedy příště chtít hrati divadlo, budou si muset příště opatřiti doporučení obecních úřadů, popřípadě stávajících snad divadelních výborů a politické správě okresní včas žádost předložiti, aby si dobrovzdání oněch osvětových sborů mohla opatřiti a povolení ku provozování hry tak včas uděliti. Je to dobře, že se tak bude dít, aspoň zmizí z jevišť ochotnických divadel všelijaké literární bejlí, které je ke škodě lidu znešvařováno a na nich se nikdy nemělo objeviti.*“⁵⁹

O osmnáct let později je situace obdobná. Divadla žádající o povolení, které se musí doložit kolkem v hodnotě 8 korun na povolení a 15 korun na dávku za úřední výkon, čelí velké byrokracii ze strany úředníků.⁶⁰

Okresní osvětový sbor měl také za úkol své „divadelní svěřence“ vzdělávat. Byly pro ně pořádány kurzy pro divadelníky a režiséry a to formou spíše rozhovorů. Ve dnech 8. a 15.11 1931 přednášel profesor státního reálného gymnázia Václav Polívka, akademický malíř Vojtěch Novotný a správce pojišťovny František Pondělíček, který působil jako režisér divadelního spolku Sokol později ve spolku Divadelní spolek Čelakovský.⁶¹ Pro ochotníky to byl velký zážitek a osvěta. Divadelní spolky si vypomáhaly také tím, že jeden spolek uvedl hru ke svému výročí nebo oslavě a jiný spolek tuto hru pro ně secvičil o odehrál. Byla to běžná úmluva, neboť člen jednoho spolku mohl být i členem druhého.

V tomto meziválečném období ve Strakonících vznikaly a zanikaly spolky zabývající se divadelní tvorbou. Byla to například Jednota divadelních ochotníků Švanda dudák, Divadelní jednota J. K. Tyl, Divadelní odbor kovopracovníků, Krajský studentský spolek Prácheň nebo Dámský odbor Národní jednoty Pošumavské. Do divadelní osvěty svou tvorbou také přispívaly i politické strany. Komunistická strana Československa, Československo národní socialisté, místní sdružení republikánského dorostu a Mladá generace Židovské obchodní strany středostavovské.⁶²

⁵⁸ SOKA Strakonice, *Padesát let Sokola v Strakonících* s. 49

⁵⁹ SOKA Strakonice, *Padesát let Sokola v Strakonících, citace* s. 49

⁶⁰ Tamtéž s. 50

⁶¹ Tamtéž s. 51

⁶² kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník, ISBN 80-239-1640-8* s. 257

6.1 Divadelní odbor Dělnické tělocvičné jednoty (DTJ)

Po vzoru tělovýchovné jednoty Sokol dochází také k rozšíření jednotlivých odborů v jednotě dělnictva. První zmínka byla zaznamenána v roce 1928. Hrávalo se v sále U bílého vlka. Bohužel ale jak prostory, tak rekvizity, kterých bylo poskrovnu, nestačily konkurenci jiného divadelního souboru. I podle dostupných informací byla většina představení hodnocena jako velmi slabá. První ochotnickou hru veselohru *To byla noc* nacvičili toho samého roku. Inscenace *Trosečníci* a *Palackého třída 27* pod režii Josefa Spimra nepřinesly takový divadelnický vzestup, který byl očekáván. Můžeme se domnívat, že to bylo dílo špatně zpracované nebo nevhodně zvolená hra vlivem politických poměrů. Dělnická tělocvičná jednota měla blízko k sociální demokracii, proto také divadelní odbor převážně hrával pro diváky z řad dělnictva.

Režie představení do roku 1923 se ujímá Stanislav Vránek, později Josef Spimer, J. Fúrbach František Polák a v letech 1935-1936 J. Klaus. Inscenace pro děti režíroval Karel Sýkora.⁶³

V roce 1930 byly nastudovány dvě hry: *Utrpením k vítězství* a *Co způsobil zákon o ochraně nájemníků*. Na konci roku uspořádal divadelní odbor dorostu DTJ dětskou besídku.

V dalším roce bylo nastudováno 5 her: veselohra *Káča Vomáčková* v režii F. Poláka, dětské představení *Jak Kašpárek se Šmidrou chytali vodníka*, pod režii J. Spimera vznikla hra *Ach Rézi, jak tě mám rád*. Režisér Karel Sýkora se zaměřoval na dětské příznivce, a to hrou *Jak Kašpárek o hladu vyhnal čerty ze hradu*. A poslední hra tohoto roku byla *Páter Josífek, výtěžek z této akce šel ve prospěch dětské nadílky*.

Rok 1932 se nesl pokračováním veselohry *Káča Vomáčková žení Součka*, *Její Veličenstvo Láska* a divadelní představení pro děti *Jak Kašpárek o hladu vyhnal čerty ze hradu*, *Jak Kašpárek se Šmidrou chytali vodníka* (1931) a *Bystrozraký, Široký s ním, dlouhý taky* (1932).⁶⁴

1928	<i>Palackého třída 27, Trosečníci, To byla noc</i>
1930	<i>Utrpení k vítězství, Co způsobil zákon o ochraně nájemníků</i>
1931	<i>Káča Vomáčková, Ach Rézi, jak tě mám rád, Páter Josífek</i>
1932	<i>Káča Vomáčková žení Součka, Její veličenstvo Láska</i>
1935	<i>Madame, já vše platím, Podvodnice z lásky</i>
1936	<i>Brandejští dragouni</i>
1937	<i>Pan Rampula poštmistrem</i>

⁶³ SOKA Strakonice, fond *Výběr časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, 2003, s. 55

⁶⁴ Tamtéž s. 55

6.2 Divadelní odbor Sokol

Nejvýznamnější odbor, který se zabýval divadelnictvím v meziválečném období byl dramatický odbor Sokol.

Na konci první světové války roku 1918 se začínají sčítat nejen materiální škody, které byly válkou způsobeny, ale i ztráty mezi bratry a sestrami Sokola. Vzniká samostatné Československo a velké naděje na lepší život. O rok později získává Sokol svůj vlastní biograf (biograf promítal okolo 100 filmů za rok) a začínají se přihlašovat další noví členové. Nábor, který se v tomto roce uskutečnil byl ohromující, přispěla tomu reklama v rozhlase a na letácích. V roce 1920 začalo dramatické divadlo ožívat. Jako první inscenaci po válce zpracovalo hru Učitelka. V tomto roce se uskutečnilo pouze osm představení, které neměly tak veliký ohlas, jak dramatický odbor očekával. V jednatelské zprávě se uvádí, že za daných podmínek, vzhledem k fungování místního biografu a přípravě na slet Sokola, byla účast na představeních mizivá. Také si musíme uvědomit, jakou ránu zasadila do chodu organizace 1. světová válka. Samostatné Československo je teprve na počátku svého vzniku a politické změny jsou patrné všude. I tak má jednota o 64 členů více než před rokem. „*Pravil-li Dr. Tyrš, že v Sokole musí být věčně nespokojenost, mínil tím, že stále se musí přemýšlet o pokroku, rozvoji, zlepšování stavu jednoty. To musí býti heslem naším i do budoucna*“.⁶⁵

Zpráva z kroniky připomíná důležitost řádného financování, jde o přední základ zdárného rozvoje jednoty, a tedy zde neopomene upozornit na četný divadelní výtěžek, který značně přispěl k úhradě nevelkých výloh, jež oprava Sokolovny vyžadovala, pod vedením br. Koubka. Do těchto výtěžků se zahrnuje také pronájem sálu Sokolovny, a to za poplatek pro cizí divadelní společnosti za 150 korun, pro místní za 100 korun a poplatek z plesu činil 300 korun do sokolské pokladny.⁶⁶ Tento rok nastudovali ochotníci pět představení. O rok později v prosinci se představuje premiérou Strakonický dudák a dalších nových sedm her.⁶⁷ Dramatický odbor Sokol zažívá vzestup nejen díky aktivním novým tvářím, ale také přispívajícím členům.

V roce 1921 zažívá divadlo opět vyprodané sály. Sehráno tento rok bylo šest inscenací a vánoční koleda.⁶⁸ Divadelní spolek měl v nabídce tyto hry: Chudý písničkář, divadelní hra ze života od Knúttla, Dechový statek od Štěcha, Oblaka v přírodě od Kvapila. Dvě veselohry Slušnost a Bílý lístek. Hry byly pořádány vesměs ve prospěch Husova pomníku, ač pořizení pomníku stálo 22 000 korun, uplacení sbírkou a výnosem her vystačilo pouze na 6 000 korun. Proto bratři vypomáhali, aby náklad se co nejvíce zmenšil. Také proto se opozdila úprava letního cvičiště a dodělána byla až na jaře dalšího roku. Pořízení pomníku zabralo mnoho času.⁶⁹

Rok 1922 nebyl pro divadelní spolek také moc úspěšným. Sehrálo se 6 nových her a několik jejich repríz. Vše bylo v režii br. Emila Cedla.

Ve správním roce 1923 se loutkové divadlo, jednota Sokol rozhodla o prodeji jedné ze svých součástí – loutkového divadla. Divadélko koupila za 450 korun Národní jednota pošumavská a odeslala ho české menšině v Lenoře.

⁶⁵ SOKA Strakonice, *citace – kronika Sokol r. 1918-1920*

⁶⁶ *Tamtéž*

⁶⁷ SOKA Strakonice, *Padesát let Sokola v Strakonících s.28, SOKA Strakonice, fond Sokol Strakonice, č. kniha 8, zápisy dramatického odboru Sokol 1923-1940, karton 8*

⁶⁸ SOKA Strakonice, *kronika Sokol r. 1921-1926*

⁶⁹ *Tamtéž*

Hry sehrané spolkem Sokol v daném časovém úseku:

1919	O lásku, Ferdinand spí, Učitelka, Ta naše Máňa, Na zapřenou, Neviditelná, Kometa Hanzelínova, Mrak, Kukačka
1920	Psohlavci, Otec, O Adrienu, Koráb Tenacity, Obětní beránek, Jedenácté přikázání, Nevinně odsouzen, Strakonický dudák
1921	Láska si nedá poroučet, Macíčková dovolená, Bělohorská mračna, Krakonošova medicína, Kletba mamonu
1922	Minulost pana rady, Maléřečka, Starosta stilmondský, Berajnovský král, Věc Makropulus, Písmákova dcera
1923	Poslední muž, Velký sen, Rabínská moudrost, Pro víru, Druhé mládí, Červ
1924	Z nařízení bytové komise, Baťoh, Naše miminko, Cácorcka, Muž, jemuž to hlavní schází, Na děkanství, Drama jedné noci, Pes a kočka
1925	Falešná kočička, Paní Marjánka, matka pluku, Zlatý Jiří, U snědeného krámu, Svatý hřích
1926	Uzel, Ze Strakoníc kolem světa, Muži nestárnou, Revoluční trilogie (Ranní ropucha, Figaro, Poražení), Vina
1927	Grand hotel Nevada, Adam stvořitel, Tatík dětina
1928	Lucerna, Škola nevěry, Kaňka v rodině, Domov a víra, Pro naše veliké štěstí
1929	Nemožný člověk, Co ženám chybí, RUR, Micheline, Potasch a Perlmutter, Vojnarka, Zkrocení zlé ženy, Popelka Patsy, Farma pod jilmy
1930	Bobří kožich, Směry života, Správný paroháč, Posel, Oblaka, Obrácení Ferdýše Pištory
1931	Hajný v lese usnul, Škola poplatníků, Gejzír, Hřích
1932	Bar na Mootmartu, Gejzír, Sestřičky u svaté panny Kláry, Skřivánek, Přes tři vrchy, Stín, Princezna Pampeliška, Hotel zázračná voda
1933	Choulostivá historie, To se musí vidět, Přednosta stanice, César, Pod stromem zapovězení, Revoluce
1934	Děti starého mládence, Škola poplatníků, Léto, Láska jde k nám
1935	Perly panny Serafiny, Jízdní hlídka, Na tý louce zelený, Kukačka, Jak Kašpárek panu králi přived princeznu z dále, Fidlovačka
1936	Odtroubeno, Strakonický dudák, Jejich lidská tvář
1937	Byli jsme a budem
1938	Kde se žebrá

Roky dramatického odboru Sokol zažívají veliký boom mezi oběma světovými válkami. Počet členů se velice rozrůstá a představení přibývá. V roce 1930 zaznamenává Sokol do kroniky 10 představení. Dramatické divadlo také jezdí do dalších měst a ukazuje svou tvorbu, kterou mají připravenou. Objíždí nejen vesnice v okolí Strakoníc, ale také zavítali do Sušice se svou hrou Správný paroháč z roku 1931 a hru Geysir odehráli v Horažďovicích i ve Vimperku.

Do rozpočtu tedy přicházejí peníze z těchto veřejných aktivit a dramatický odbor může být hrdý a nést zásluhy na rozvoji TJ Sokol. Bohužel, přesné počty členů nebylo možné dohledat, Sokol se především zaměřoval na tělovýchovu, o které vedl podrobnější dokumentaci.

Loutkové divadlo obnovilo svoji činnost a tento rok odehrálo čtyři představení, z toho první bylo sehráno pro veřejnost v Panské zahradě, což je přírodní upravené hlediště a celý zisk šel ve prospěch červeného kříže. Zbývající představení se uskutečnila v tělocvičně. V roce 1930 byl uveden Zlatý kolovrat a o osm let později hry Čerti na zahradě a Tajemství Káči vousaté.

7 Období druhé republiky a nacistické okupace (1938-1945)

Politicky vyhrocená situace v období Protektorátu Čechy a Morava a Mnichovského diktátu měla negativní vliv na strukturu uváděných představení strakonických divadel. Na začátku okupace musely být vyřazeny některé hry českých autorů jako například K. Čapka, A. Jiráka a dalších. Němečtí úředníci se snažili o všemožnou likvidaci českých divadelních spolků na základě, že „*tato představení jsou něčím víc, než pouhou zábavou*“.⁷⁰

Všechny spolky a soubory musely dodržovat čtrnáctidenní termín k předložení textu hry, před jejím uvedením, který sloužil Zemskému úřadu k povolení nebo zamítnutí daného představení. Texty procházela cenzura, která se přímo kontrolovala úředníky na samotném představení. Cílem německých okupantských úředníků nebylo pouze zlikvidovat české politické spolky, ale omezit i divadelní činnost jednotlivců. Například občan, který měl židovskou národnost nesměl být členem jakéhokoli spolku či organizace. Toto vládní nařízení vyšlo 4. července 1939 ve Sbírce zákonů a nařízení 24. 4. 1940, pod číslem 136.⁷¹ Ihned poté musely spolky ze svého členství vyškrtnout všechny ochotníky židovské národnosti. Do této doby bylo ve spolcích běžné, že člen jednoho spolku byl zároveň i členem jiného. Během okupace také dochází k organizačním změnám v Ústřední matice divadelního ochotnictva českého a to tím, že člen musí být pouze ve svém mateřském spolku a přebíhání do jiného spolku není tolerováno, pouze za předpokladu, že si člen musí nechat potvrdit „výstupní lístek“ od svého spolku. Druhý spolek nesměl člena bez takového výstupního lístku přijmout.⁷²

Mezi menší soubory, které v době druhé světové války pořádaly divadelní představení ve Strakonících, patřila Podpůrná jednota Karla Havlíčka Borovského, která uvedla do roku 1941 devět představení. Katolická diecéze sehrála pro nejmenší diváky dvě pohádky a loutkové divadélko také sehrálo pohádky pod režii Aloise Křešničky.⁷³

Během období okupace se stále pořádala představení hraná dětmi a mládeží. Sirotníci z Kongregace sv. Karla Boromejského hrávali dětské hry ve svém domově.

7.1 Národní souručenství

V roce 1939 němečtí funkcionáři zakládají organizaci, která se snaží i pod nátlakem seskupit všechny divadelní spolky pod jednotnou organizaci s názvem Národní souručenství. Členem se musel stát skoro každý mladý muž a od roku 1940 i ženy. Formou nátlaku dosáhla organizace 98% členské kapacity.⁷⁴

Organizace Národní souručenství má nejvyšší počet ochotníků a souborů i přes toto zjištění svou první hru U svatého Antoníčka uvedlo nejprve v Horažďovicích a Radomyšli a o rok později 1941

⁷⁰ SOKA Strakonice, *fond Okresní úřad Strakonice, karton 641 sig. 8/7*

⁷¹ Císař Jan a kolektiv: *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*, IPOS, Praha 1998, s.158

⁷² SOKA Strakonice, *směrnice ochotnického divadelnictví 1944*, SOKA *Výběr, časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech* 2003, s. 61

⁷³ kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8 s. 260

⁷⁴ Tamtéž s. 61

ve Strakonících. Následovala veselohra *Poslední muž* (1942) a hry *Kost* (1944), *Dáma s kaméliemi* a *Modrá víla*.⁷⁵ Nový název po okupaci také dostala Sokolovna, a to na Divadelní dům. Národní souručenství ve Strakonících mělo ve své patronaci také mládež, proto byla zřízena složka Mládež národního souručenství, divadelní odbor *Radost ze života* a *Scéna mladých*. Zde hrávali i bývalí strakoničtí studenti spolu se Zdeňkem Cedlem.

Zde je výčet jejích her:⁷⁶

1941	Páni, Plavci, Manon Lescaut
1942	Zpovědník v Oskořince, Trilogie loutkových dramát od Maurice Maeterlinga
1944	Zmoudření dona Quichota

Mládež národního souručenství sehrála v tomto období tyto představení:

1940	Vojnarka, Vítězství fořta Meruzalky, Tvrdé české palice
1941	Jakubův dvůr

7.2 Tělovýchovná jednota Sokol

Ve svých divadelních aktivitách nezhálel ani divadelní odbor Sokol. Slibně se rozvíjející divadelní program ale v roce 1940 přerušil jako reakci na vpád Hitlerových vojsk do Jugoslávie.

1938	Jedenácté přikázání, Výlet pana Broučka do měsíce, Jiný vzduch
1939	Bejvávalo, Láska její výsosti, Maryša, Srdce na uzdě, Růže z Argentiny
1940	Otec, Palackého třída 27, Červený mlýn

⁷⁵ SOKA Strakonice, *fond Okresní úřad Strakonice*, karton 641 sig.8/7

⁷⁶ SOKA Strakonice, *fond Okresní úřad Strakonice*, karton 1045 sig. VII/16, SOKA *Výběr, časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech* 2003, s. 62

V dubnu roku 1941 byla činnost celé jednoty Sokola, a i strakonického Sokola pozastavena německými okupanty. Následovalo zabavení veškerého sokolského majetku a jeho zničení či odvezení, z garderoby a jiných dekorací nezbylo nic. Divadelní opona byla přemalována tak, aby nezbyl jediný kousek historie divadelního odboru Sokol. Téhož roku byl ukončen Svaz Junáků – Skautů Republiky Československé.⁷⁷

Největší divadelní oddíl Sokol ve Strakonících byl zničen.

7.3 Dělnická tělocvičná jednota

V této okupantské době zůstává Dělnická tělocvičná jednota se svým divadelním odborem stále činná. Velkého úspěchu se odbor dočkal při ztvárnění nové autorské hry Most od Josefa Bernáše, v soutěži pro ochotnické díla v Táboře. Most byl z 67 autorských dílech ohodnocen jako nejlepší a později byl několikrát sehrán i jinými divadelními soubory. Během druhé světové války divadelní odbor DTJ hraje převážně operety a komedie. Zde je výčet her, které byly zrežirované za doby okupace:⁷⁸

1940	Madlenka z kovárný, Kolíne Kolíne, Bártova pomsta, Tulácké dobrodružství, U panského dvora, Čechy krásné, Čechy mé, Paličova dcera
1941	Kuřátka (opereta), Z českých mlýnů
1942	Paličova dcera, Hvězda veletrhu, Tulácká krev, Dědictví, Kašpárek
1943	Bártova pomsta
1944	Modrý dýmant, Chlapci z rybářské uličky
1945	Bohatý chudák, Vinice

⁷⁷ SOKA Strakonice, *fond Archiv města Strakonice, kronika města 1916-1950*, s. 116

⁷⁸ SOKA Strakonice, *fond Okresní úřad Strakonice*, karton 641 sig 8/7

Týdeník Náš kraj takto vypisuje ochotnická představení na konci války:

„V současné době je pořádáno mnoho divadelních představení a všechna jsou velmi čteně navštívena. Ve většině případů jsou hry dobře nacvičeny, ale téměř všude se setkáváme s hrozným nešvarem. Začíná se s divadelním představením o půl, někde i o hodinu později. Je to netaktnost vůči návštěvníkům....To je nevážnost k obecnstvu a má to také tu špatnou stránku, že se na ochotnické představení zásadně chodí pozdě. Už se samozřejmě počítá s tím, že představení nezačne v označenou dobu a obecnstvo se trousí o půl hodiny později. Zvykněte si divadelní představení zahájit včas a ten, kdo přijde pozdě, ať čeká do ukončení jednání. Učiníte-li tak jednou, jistě podruhé návštěvníci přijdou včas.“⁷⁹

⁷⁹ SOKA Strakonice, citace Výběr 40 – časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 2003, s. 63

8 Ochotnické divadlo po druhé světové válce (1945–1950)

Po druhé světové válce dochází ke zrušení všech cenzurních překážek, které bránily svobodně poskytovat divákům veškerá představení. Píše se rok 1945 a předválečné divadelní odbory se sjednotily ve „Sdružené dramatické soubory“ a jako první uvedly Jiráskovu Lucernu, která byla zakázaná v době okupace Němci. Ve Strakonících toto představení režíroval M. Kraus a scénu postavil V. Šťastný. V říjnu byla uvedena pohádka Princezna Zlatohvězdko.⁸⁰

Mezi hlavní hybatele tohoto období spadá znovu obnovená Tělovýchovná jednota Sokol a Divadelní spolek Čelakovský. Méně známé jsou Komorní scéna a Svaz české mládeže ČZ Strakonice, divadelní odbor Fezko a ROH Česká zbrojovka (Revoluční odborové hnutí). I do těchto odborových organizací spadají jména slavných divadelních režisérů Františka Pondělíčka, Karla Šmejkal a dalších.

Na divadelní tvorbu nezapomínají ani děti a studenti místního gymnázia. Mezi roky 1945–1946 děti ze sirotčince nacvičily Pohádku máje, Krakonošovu medicínu a Sen vánoční. Žáci základních škol se spolkem Čelakovský sehráli pohádku Broučci a gymnazisté Strakonice nastudovali Bílou Nemoc od Karla Čapka. Divadelně činné byly i měšťanské školy chlapecké a dívčí.

V roce 1948 se chopí moci Komunistická strana Československa a dochází k zásadním změnám. Například se nesmělo soukromě podnikat v divadelní sféře. Dochází k zabavení spolkového majetku ve prospěch komunistické organizace, k rozpuštění Ústřední matice divadelního ochotnictva československého.

8.1 Divadelní spolek Čelakovský

Zápisy uvádějí, že divadelní spolek Čelakovský, který vznikl až po 2. světové válce v září 1945, nebyl prvním zápisem o založení tohoto divadelního spolku. Již v roce 1935 byly první zmínky o založení tohoto souboru a pak v roce 1940, kdy byly vypracované nové směrnice, které však nebyly podány příslušnému správnímu odboru pro nízký zájem o divadelnictví v tomto souboru. O rok později se projevil větší zájem o divadlo, bylo více zájemců a příznivců, a tak se Zemskému úřadu v Praze podala žádost na vznik spolku „Čelakovský“, bohužel tento návrh byl zamítnut. Můžeme se domnívat, že to bylo tím, že nebyla žádost doporučena přímo z krajského úřadu.

Po osvobození roku 1945 svolal kulturní referent Městského národního výboru pan profesor Polívka zástupce všech divadelních souborů ve Strakonících a doporučil jejich seskupení v jeden spolek divadelních ochotníků. Zvolen byl přípravný výbor v čele s Josefem Bernášem. Ten popřál spolku Čelakovský morální a finanční budoucnost a také, aby se brzy soubor dočkal vlastního divadla v kulturním domě ve Strakonících.⁸¹

Soubor se tehdy mohl jmenovat i Švanda či Prácheň. Mezi návrhy na premiérovou zahajovací hru byly české hry Strakonický dudák, Fidlovačka, Psohlavci nebo Maryša. Pro nacvičování her požádal přípravný výbor, aby jim spolek Sokola a DTJ odprodal či věnoval divadelní šatny, knihovny a inventáře, což Sokol přislíbil za podmínky, že soubor Čelakovský nebude jediný, kdo bude hrát ve Strakonících divadlo. K první náborové schůzi dochází 11. září roku 1945 v hotelu Nový svět v restauračních prostorách. Zde se přihlašují noví členové, hlasuje se pro nové kandidátky, navrhuje

⁸⁰ SOKA Strakonice, *Výběr 40, časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*, 2003, s. 158, ISSN 1212-0596

⁸¹ SOKA Strakonice, *Zápisy – fond divadelní spolek Čelakovský, zápis z valné schůze r. 1945*

se členské příspěvky, přijímají se stanovy. Ten den bylo přijato 87 členů, nejspíš díky reklamní kampani připravených letáků, reklamám o náboru v místním tisku, v městském rozhlase, plakátům a samostatným pozvánkám pro členy městského výboru. To vše zahrnovaly dlouhodobé přípravy na tento den.

Prvním předsedou „Čelakovského“ se stal pan Moravec, který ve svém prvním proslovu k členům nastiňuje práci a poslání spolku. Připomíná všem, aby tuto práci nebrali jako zábavu nýbrž jako výchovu našeho divadelního publika, jak po stránce mravní, tak i kulturní.⁸² Pod vedením hlavního režiséra Josefa Štrunca začíná vznikat režizérská rada se sedmi členy: Štrunc J., Pondělíček F., Kraus M., Hein A., Černý K., Břízová M., Bůhorný V. Zbývá jen si najít zkušebnu divadelních her, v úvahu připadá například restaurační prostor v Bílé Růži, v Sokolovně nebo v měšťanské škole. Dále pan Trávníček navrhuje výtisk dvaceti tisíc „cihel“ po pětikoruně a prodávat je ve prospěch stavby budoucího kulturního domu. Na každé Čelakovského představení si radnice vyžádala dvě vstupenky pro okresní referenty.

V roce 1945 byla ještě pod Sdruženými odbory sehrána toto představení: Pohádka, Lucerna, Princezna Zlatohvězdk. První oficiální představení spolku Čelakovský bylo bez vstupného a sehrála se hra Sládkův večer.⁸³ Představení mělo kladný ohlas u kritiky. Na konci tohoto roku kronikář zapisuje data takto: počet členů zakládajících 11, činných 99, přispívajících 24. Knihovna čítá dvacet divadelních knih, nábytek a jiné drobnosti jsou buď darované nebo dokoupené. Divadelní veselohra Lakomec měla čistý výnos přes 6 300 korun. Soubor na počátku své kariéry dosahuje nejen pěkných výsledků v kultuře, ale i finančních.

Celý rok 1945 sebou nesl veliké změny jak v životě, tak ve spolku. Na konci tohoto roku dostává soubor od Městského národního výboru své nové prostory v zámku. Spolu s nimi dostává i piano, které zbylo po okupaci Němci. Divadelní spolek tím dostává další sílu k novým tvorbám. V zápisech se často uvádí jméno pana Vondryse, předsedy Městského národního výboru, který byl velkým příznivcem tohoto souboru. Jeho zásluhou je přidělení další místnosti a jejího vybavení ke zkoušení her.⁸⁴ Schůze probíhaly pravidelně každý druhý měsíc a zde se prováděl zápis, který je dochován v archivu ve Strakonících.

Soubor pořádá představení také pro děti. V režii pana Pondělíčka se sehrála pohádka Princezna Pampeliška a Vernerův Červený mlýn.

Od roku 1946 se nastudovaly tyto hry: Perle panny Serafinský, Červený mlýn (režie Pondělíček), veselohra Olympijský vítěz (r. Hajn), Popelka (r. Zeman) a pan Cedl zrežiroval Bouráme dějiny a Mistři ostrého meče. Vernerův Červený mlýn se několikrát opakoval, a tak velice přispíval do pokladny svými zisky, až do doby, kdy byly tyto hry zakázané.

Soubor se rozrůstá, dohromady jak činných, tak přispívajících členů je 157, knihovna se také rozrůstá o další knihy.⁸⁵ Členové divadla se usnesli, že se nechají pojistit proti nehodě a úrazu a také že pojistí knihy. V dubnu 1946 se začínají zkoušet tyto hry: Bílá nemoc, pod režisérem Krausem hraná v místní Sokolovně a pan režisér Pondělíček nacvičuje se členy Barnášovu premiéru Lidé v bouři k oslavám osvobození 5. května. Veškerý zisk pak půjde do fondu Padlých hrdinů revoluce.⁸⁶

⁸² SOKA Strakonice, *Zápisy – fond divadelní spolek Čelakovský, zápis z valné schůze r. 1945*

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Tamtéž

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ Tamtéž

V zápiscích se píše, že si společenství holičů a kadeřníků chtělo od spolku vypůjčit název Čelakovský a pod touto hlavičkou sehrát operetu a díky tomuto zisku pak dokoupit vybavení pro učňovskou dílnu kadeřníků. Nápad „zapůjčení“ názvu se však spolku Čelakovský nelíbil, protože se obávali, že by došlo k poškození jejich dobrého jména. Tento návrh byl proto členy důrazně zamítnut. Ve stejné době dostávají také dopis od DTJ, která žádá spolek Čelakovský, aby sehráli divadlo v jejich prospěch, jinak že sami založí opět dramatický odbor!⁸⁷ Toto výhrůžné gesto se však nesetkalo s ochotou členů spolku Čelakovský a zdůraznili, že svou „hlavičku“ nikomu nepropůjčí.

Do pokladny přibylo za hru Červený mlýn 13.625 K, představení Popelka vydělala 2.343 K, Velbloud uchem jehly 8.714 K, Pestrý večer 2.938 korun. Červený mlýn díky svým reprízám dosáhl záviděníhodného výdělku. I pro tak výdělečný spolek jako byl Čelakovský bylo nutné stále získávat především členy přispívající. Během jednoho roku se také značně navýšil inventář a obsah knihovny čítal 96 her se 148 svazky.⁸⁸ Činnost spolku se pod vedením režiséra Štrunce a Pondělíčka rozrostla na 23 představení včetně repríz. Hry dosahovaly velkého úspěchu, i když ne vždy byly stoprocentně zahrány. Proto předseda apeluje na členy, aby si nenabírali jiné práce a plně se věnovali divadlu.

Další hry sehrané v roce 1946: Lidé v bouři (režie Barnáš), Zlatá rybka (rež. Černý), Bílá nemoc (rež. Kraus).

Divadelní činnost nespočívala pouze v nastudování známých her od známých autorů, ale spolek či škola si mohly objednat pro svou propagaci hru ze svého prostředí. Například škola lesnická a myslivecká požadovala od spolku Čelakovský, aby jim ve dnech 16. - 22. června 1946 sehrála motivační hru o významu lesů. Toto představení bohužel nakonec museli odmítnout kvůli nedostatečnému časovému termínu pro splnění.

O letních prázdninách je nízká návštěvnost, proto i tak malý spolek udržuje divadelní prázdniny. Během volna se mladí, začínající členové mohli zapsat do kurzů o divadelní tvorbě, mimice, líčení a podobných školeních, které se bezprostředně týkají divadelnictví. Zájem však byl nízký ačkoli kurz byl veden režiséry spolku panem Štruncem a Pondělíčkem.⁸⁹

Zpráva také uvádí příjem tržeb za vstupenky. Doposud bylo jednotné vstupné jak pro první řadu, tak pro patnáctou. Nyní byl přijat nový návrh, který přináší za jedno představení o 700 korun více tím, že prvních čtrnáct řad bude činit 20 korun a ostatní zůstanou na deseti korunách za jedno křeslo.

Členové spolku nezháleli a od září 1946 nastudovali tyto hry: Mistr ostrého meče, který byl sehrán 28. -29. 10. pod režisérem panem Cedlem, k ruskému svátku dne 7. 11. sehráli hru od ruského autora Letadlo má zpoždění 24 hodin pod režii pana Bernáše a Pondělíčka. Zvíkovský rarášek byl přislíbený a sehraný k padesátiletému výročí vzniku Sokolovny. Ohlas na tato představení byl velice příjemný a v pokladně výrazně přibyly finance.⁹⁰ Na Vánoce se připravuje hudební veselohra Jedenáctý v řadě v režii Jana Truhláře a opereta Taneček panny Márinky.

Programy na další představení se připravují minimálně dva měsíce dopředu, rezervují se termíny v místní Sokolovně, neboť Čelakovský není jediným divadelním spolkem, který ve Strakonících má divadelní činnost. Někteří členové jsou také členy Sokola a jiných spolků a tak, aby nedocházelo k nepříjemným situacím ohledně zkoušek či stejného představení u různých divadelních spolků musí se vše přesně naplánovat a dodržet dané termíny.

⁸⁷ SOkA Strakonice, *Zápisy – fond divadelní spolek Čelakovský, zápis z valné schůze r. 1945*

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ Tamtéž

Na konci roku 1947 má divadelní spolek Čelakovský celkem 285 členů z toho 12 zakládajících, činných 140 a přispívajících 133. Knihovna se rozrostla darem či koupí o 60 her na 145 svazky. Celková počet her a příruček je 230 ve 442 svazcích. Spolku se daří, přibývají kulisy, nábytek a jiné movité věci. Jediné, co stále chybí oproti jiným městům, je stavba divadla. V tomto směru jsou Strakonice zaostalejší i mezi menšími městy. Proto MRO (Místní rada osvětová) se této myšlenky ujímá a zřizuje přípravný výbor pro stavbu kulturního domu ve Strakonících.⁹¹ Kulturní dům ve Strakonících se však poprvé návštěvníkům otevřel až v roce 1961.

V roce 1946 začíná svým oddílem divadelnictví konkurovat spolku Čelakovský tělovýchovná jednota Sokol. Proto předseda Moravec nabádá členy k větší aktivitě. Přesvědčuje své členy, že spolek Čelakovský díky svému mravnímu a divadelnímu působení je u veřejnosti velice oblíbený a na dobré divadelní úrovni. Dodává členům sílu pro přípravu dalších her.

V roce 1947 přibývá do knihovny 40 her od Dělnické tělovýchovné jednoty, která se také zabírá divadelnictvím. Faltýsova hra Veronika se sehrála v únoru tohoto roku za režie S. Taliána. Na oslavu Velikonoc tento rok nedostal spolek Čelakovský od Sokola zadané žádné konkrétní hry a tak ze své iniciativy nacvičují představení Jakož i my odpouštíme a hru Morálka paní Dulské. Na květen je připravován Pygmalion režiséra Heima. Divadelní spolek pořádal do blízkých obcí na Strakonicku také zájezdy se svou hrou Lidé v bouři.

V roce 1948 ÚMDOČ (Ústřední Matice Divadelních Ochotníků Československého) oceňuje stříbrným odznakem za třicetiletou činnost v divadelnictví místopředsedu Kováře a režiséry pana Pondělíčka a Černého. Ve spolku se připravuje další nová hra Psohlavci, která bude mít premiéru po prázdninách a zahájí tím podzimní sezónu. Hra Meteor a RUR se zkouší také na podzim pod režisérským vedením p. Pondělíčka. Nacvičuje se opereta Jean, detektivní hra Deset malých černoušků a Paní Marjánka matka pluku.⁹²

Spolek Čelakovský myslí také na ty nejmenší diváky a pro ně připravuje představení Čtverák hastrman, které má na starosti režisér pan Sýkora. Ze spisů však vyplývá, že díky nedostatku herců došlo ke změně. Hlavní role hastrmana se musí ujmout sám pan Sýkora a na jeho místo režiséra nastupuje pan Zeman.

V roce 1949 se připravují tyto hry: Hrátky s čertem pod režii pana Šmejkal a Souboj v taláru pod vedením pana Opršala. Oslavy k 150. výročí narození F. L. Čelakovského byly přenechány samotnému městu Strakonice. Mezitím se soubor připravuje na hru Vojnarka, opět v režii pana Pondělíčka, kterou sehrají v tyto slavnostní dny. Spolek má 262 členů z toho zakládajících 12, činných 123 a přispívajících 127. Hodnocení celého minulého roku zkrátil předseda Moravec takto: „*Úroveň někde nebyla, jak bychom si přáli, ale vcelku byl přece jen malý krok kupředu. Až na malé výjimky absence s docházkou a zkouškami jsem spokojen. Doporučuji mladším – začátečníkům i když nehrají, návštěvu zkoušek svých starších kolegů, kde mohou získat zkušenosti.*“⁹³

V roce 1949 zde hostuje Jaroslav Marvan ve hře Poslední muž a za jedno představení požaduje 3000 korun. Přípravy hry se ujímá režisér Švarc, nakonec se tato veselohra musela odsunout z květnové premiéry na srpen, kdy se bude moci uvolnit pan Marvan z Prahy. Režisér Švarc připravuje hru Hluboké kořeny, se kterou se zúčastnil krajské soutěže. Divadelní spolek se zúčastnil této soutěže poprvé a byl za svůj výkon oceněn postupem do krajské – zemské soutěže.

⁹¹ SOKA Strakonice, *Zápisy – fond divadelní spolek Čelakovský, zápis z valné schůze r. 1945*

⁹² Tamtéž

⁹³ SOKA Strakonice, *citace – zápisy – fond divadelní spolek Čelakovský, zápis z valné schůze r. 1945*

Poslední velkou akcí divadelního spolku měla být účast na Husových oslavách u Sudoměře. Jednalo se o sehrání dané hry v přírodě na téma Jan Hus. Spolek Čelakovský však to musel odmítnout pro velkou vytíženost herců v jiných představeních. Často se stávalo i mezi režiséry ve spolku, že neměli pro svou roli vhodného člena ochotníka, právě z důvodu vytíženosti v jiné hře.

Na podzimní sezonu je připravena hra Parta brusiče Karhana v režii pana Švarce, který by rád uvedl hru 28. - 29. října 1949 a 5.-6. listopadu k oslavám Říjnové revoluce a přátelství mezi Československem a Sovětským svazem. Režisér Pondělíček se rozhodl pro secvičení hry Sedlák svým pánem. Tato hra se několikrát reprízovala s velkým úspěchem.

V roce 1950 byl spolek Čelakovský požádán spolkem K. H. Borovského, aby jim nacvičil hru o Karlu Havlíčku Borovském k jejich oslavám. Režie se ujal pan Pondělíček a začal s přípravami. Režisér Šmejkal v této době připravuje hru Mordové rokle, která bude uvedena na konci května. O představení také usiluje režisér Štolba s veselohrou Na letním bytě.⁹⁴

Jako nejproduktivnější režisér divadelního spolku Čelakovský byl pan Pondělíček, který byl spolkem a správním odborem zahrnut díky za příkladnou, nezištnou a obětavou práci ve spolku.

Spolek Čelakovský je stále produktivní divadelní spolek ve Strakonících, který během svého působení změnil několikrát svůj název, dnes bychom jeho představení mohli shlédli pod názvem Scéna mladých při DS (Divadelní soubor) Čelakovský Strakonice.

Tento spolek byl velice aktivní, zde je výčet jejich her:⁹⁵ Režisérství se postupně ujali František Pondělíček, Zbyněk Švarc, Zdeněk Cidl, Antonín Hajn, Jaroslav Oldřich, Stanislav Talián a Jan Truhlář.

⁹⁴ SOKA Strakonice, *Zápisy – divadelní spolek Čelakovský, zápis z valné schůze r. 1945*

⁹⁵ SOKA Strakonice, *fond Divadelní spolek Čelakovský*, kniha č. 1, kniha spolku 1945-1953, kniha č. 2 zápisy o schůzích

1945	Lakomec, Perly panny Serafinky, Červený mlýn, Popelka, Velbloud uchem jehly, Lidé v bouři, Princezna Pampeliška, Pohádka, Lucerna, Princezna Zlatohvězdká
1946	Jedenáctý v řadě, Noc na Karlštejně, Rukopis času, Broučci, Mistr ostrého meče, Letadlo má zpoždění o 24 hodin, Zvíkovský rarášek, Bílá nemoc, Zlatá rybka, Olympijský vítěz, Popelka, Bouráme dějiny
1947	Slovo dělá muže, Jakož i my odpouštíme, Morálka paní Dulské, Veronika, Pygmalion, Lidé v bouři
1948	Matka pluku, Čtverák hastrman, Deset malých černoušků, Matka pluku, Paní Marjánka, Meteor, Jean, RUR, Psohlavci
1949	Parta brusiče Karhana, Sedlák svým pánem, Mordové rokle, Poslední muž, Hluboké kořeny, Vojnarka, Souboj taláru, Hrátky s čertem
1950	Karel Havlíček Borovský, Mordové rokle

8.2 Tělocvičná jednota Sokol 1945–1950

Činnost tělovýchovné jednoty Sokol byla od roku 1941 přerušena a její obnovení začíná okamžitě po osvobození. Osvobození od nacistů v našem městě proběhlo 6. května 1945, kdy americký vojenský oddíl pod velením generála Pattona dorazil do Strakonice a byl vřele a nadšeně vítán. Během druhé světové války zemřelo mnoho členů TJ Sokol. Byl proto podán návrh na vytvoření pamětní desky za sokolské bojovníky padlé ve druhé světové válce. Tato deska je dodnes umístěna ve vestibulu Sokolovny v ulici Na Stráži ve Strakonici. Jednalo se o šest bratrů, kteří byli popraveni, dvacet devět členů bylo vězněno, osm jich zemřelo v koncentračních táborech, dva padli při osvobozovacím boji a jeden byl neznámý.⁹⁶

Činnost TJ Sokol začíná ihned 25. května 1945 ustanovující schůzí. Z jejího zápisu cituji: „Ztratili jsme nejlepší pracovníky sokolské. Německá bestialita myslela, že tím z národa vyhubí sokolskou myšlenku. Bohu díky se jim jejich ďábelské plány nezdařily, a tak dočkali jsme se vytouženého 5. května 1945, našeho národního osvobození.“⁹⁷

Účast na této schůzi byla velkolepá a i na dalších byla 100 % docházka. Členové strakonického Sokola vyčkávali na doporučení a pokyny ze své hlavní župy. V polovině května se vrací vláda do hlavního města Československa a počátkem června doporučuje, aby se tělovýchovné jednoty opět ujaly svého majetku a pokračovaly ve své činnosti tam, kde přestaly v roce 1941.⁹⁸ Samotný divadelní spolek opět začal ožívat roku 1946.

Příchodem komunistické moci však dochází k opětovnému ukončení Tělovýchovné jednoty Sokol na celých dalších čtyřicet let. Po sametové revoluci začíná nová éra TJ Sokol, složitě navrácení majetku k tomu neodmyslitelně patří, obnovuje se činnost jednoty a samotná myšlenka Miroslava Tyrše.

⁹⁶ SOKA Strakonice, *kronika Sokol Strakonice, zprava náčelníka, s. nezadáno*

⁹⁷ Tamtéž

⁹⁸ Tamtéž

ZÁVĚR

Při výběru tématu mé bakalářské práce jsem si dala za cíl, zmapovat činnost volnočasových organizací ve Strakonících. Jak na počátku 20. století lidé tráví svůj volný čas, jestli mají na tyto aktivity čas a i finance. Jaké poměry jsou mezi obyvateli Strakoníc.

Při pročitání dobových kronik různých spolků, kroniky města Strakoníc, archivních spisů týkajících se tématu a knih, které jsou dostupné v místní knihovně, si dovoluji soudit takto: Na tak malé město s počtem obyvatel kolem šesti tisíc na počátku 20. století, se kultura a možnosti, kde mohli místní a i mimostrakoničtí, využívat volný čas na své činnosti a aktivity rozrostla. Dobové zápisy a kroniky nejsou zcela dobře a podrobně popsány, málokdy popisují přímou situaci a emoce, které by podle mého názoru, mohly obsahovat.

Přímo jsem se zaměřila na spolky, které se zabývaly divadelnictvím. Některé spolky přetrvávají dodnes, jiné se přejmenovaly a jiné tak válka ochromila, že už se nevzchopily. Výrazný podíl na činnostech spolku má politický vliv a obě světové války, které k tomuto období patří. Je zde patrné, že pokud máte za sebou dlouholetou zkušenost a velkou sílu ve velikosti organizace, je opětovné vzchopení oddílu či klubu rychlejší. V kronikách se hojně píše o charitativní činnosti, kterou spolky podporovaly a nebyl pro ně problém výtěžek darovat na nemocnici, sirotky nebo rodinám, které přišly o své už tak malé příjmy.

V tomto období je široká přeměna historických událostí, které život ovlivňovaly. Nejprve vzpomenu dobu Rakouska – Uherska, vliv monarchie zasáhla velkou část populace. Následuje první světová válka, kdy rodiny i zájmové spolky přichází o své nejbližší. Opětovné vzkříšení, vznik Československa a nabuzení se do lepšího života. Začínají se rozrůstat spolky nejen ochotnické. Během pár let přichází další rána v podobě druhé světové války. Nacističtí okupanti zdevastují celé město, opět dochází ke ztrátám lidských životů. Konec okupace, konec války. Lidé se zkoušejí opět vzpamatovat a jít dál. Další ranou je diktátorský režim komunistů. Zákazy, příkazy a zabavování majetku ve prospěch státu. Některé spolky jsou nenávratně zničeny. Vidina svobody je stále daleko, musíme si počkat dlouhých čtyřicet let.

Na tuto bakalářskou práci jsem použila zdroje odborné literatury, která je běžně dostupná v místní knihovně ve Strakonících nebo ji lze vypůjčit z knihovny jiných měst či fakult. Literatura, která pojednává o městě Strakonice je též dostupná v místní knihovně. Kolektiv autorů, který zpracoval knihu Strakonice – vlastivědný sborník – kapitoly ze společenského života, mi pomohl k celkovému pohledu na volnočasové aktivity obyvatelů města a okolí, kteří žili na počátku 20. století.

Hlavní součástí práce byla věnována bádání v Okresním Strakonickém archivu, kde mi zaměstnanci vyšli vstříc a umožnili mi nahlédnout a vytvořit soukromou foto dokumentaci z kronik a výročních zpráv Tělovýchovné jednoty Sokol, Dělnické tělovýchovné jednoty, a divadelního spolku Čelakovský. Kromě těchto spolků zde vypisují menší divadelní tvorbu jiných institucí ve Strakonících, která zde průběžně probíhala.

Kronika Sokola byla zaměřená především na tělovýchovu a archivní materiál o divadelní tvorbě byl sotva uspokojující. Největší prostor v obsahu kronik a dobových archivních spisů byl věnován Divadelnímu spolku Čelakovský. Rozvíjející se spolek, který svou kroniku a zápisy vedl podrobněji než ostatní spolky. Mladost divadelního spolku a fakt, že se zrodil až po druhé světové válce, a především

jednostranná pracovní aktivita spolku mi zaručila přehlednost a dostupné chronologické zpracování archivních pramenů.

Při získávání podkladů ke své práci se mi již nepodařilo ve Strakonících najít někoho, kdo by se v dané době aktivně zapojoval do volnočasové spolkové činnosti. Přesto jsem na základě zápisů z kronik města nebo zápisů jednotlivých spolků či vydaných publikací, přesvědčená, že v tomto relativně malém městě byla spolková činnost na vysoké úrovni, a to jsem se nezabývala ve své práci sportovními oddíly, které měly určitě nejvíce členů a aktivit.

Období let 1900-1950 je navíc poznamenáno světovými válkami, které se také v životě lidí nepříznivě projevily, i když se na našem městě přímo nebojovalo. Brzy po jejich ukončení vždy dochází k všestrannému rozvoji, a to jak v oblasti materiální (rozvoj továren) tak i v kvalitě a množství trávení volného času obyvatel.

Je vidět, že se lidé rádi scházeli a trávili volný čas spolu. Možná i proto, že jim tento čas neubíraly dnešní moderní „vyplňovači“ volného času, tedy televize a mobilní telefony.

PŘÍLOHY

SOKA Strakonice, archivní dopis poslán Zemskému úřadu v Praze o žádosti zřízení divadelního spolku Čelakovský ve Strakonících

Strakonice, 15. prosince 1940.

Vit.
Zemský úřad
v Praze.

Podpsaný přípravný výbor oznamuje, že hodlá založit v Strakonících divadelní spolek "Čelakovský" pro postavení kulturního domu, podle zákona ze dne 15. listopadu 1887 č. 134 a žádá, aby zemský úřad vzal na vědomí toto oznámení. Stanovy v pěti oplatech přiloženy.

Vyřízení budiž zasláno podepsanému Josefu Kovářovi v Strakonících I., Havlíškova tř. 436.

Ježto v místě osuda divadelního spolku není doufáme v příznivé vyřízení a podepisujeme se

za přípravný výbor:
- ČELAKOVSKÝ -
Divadelní spolek
pro stavbu kult. domu
v Strakonících.

5 příloh.

»ČELAKOVSKÝ«
divadelní spolek v Strakonících
řádný člen U. M. D. O. Č.

Molière:
LAKOMIEC

Klasická veselohra o 3 jednáních za režie F. Pondělíčka.

OSOBY:

Harpagon	Cedl Zdeněk
Kleant, jeho syn	Safář Jiří
Elisa, jeho dcera	Weidenhalerová Jana
Valer	Sfáštný František
Anselm, otec Valera	Černý Karel
Mariana, milenka Kleanta	Cheníčková Jitka
Frosina, pletichářka	Břizová Mery
Simon, lichvář	Trávníček Frant.
Jakub, kuchař a kočí	Zeman Sláva
La Flèche, sluha Kleantův	Sýkora Karel
Paní Claude, služebná	Eroulímová Květa
Brindavoine, sluha Harpagona	Šaloun Václav
Policejní komisař	Vávra Bohumír

Děj v domě Harpagona v Paříži.
Začátek přesně v 8 hodin večer.

»ČELAKOVSKÝ«
DIVADELNÍ SPOLEK V STRAKONICÍCH

V rámci oslav státního svátku a 30letého trvání ČSR
v sobotu dne 30. října a v neděli dne 31. října 1948

Karel Čapek:
R. U. R. ROSSUM'S
UNIVERSAL
ROBOTS

Kolektivní drama o vstupní komedii a třech dějstvích. Režie Fr. Pondělíček.

O s o b y :

Harry Domin, centrální ředitel Rossumových Universálních Robotů	Fr. Bohdal	Slavětěl Alquist, šéf stavbě R. U. R.	Fr. Sfáštný
Inž. Fabry, generální technický ředitel R. U. R.	Jar. Oldřich	Helena Gilroyová	J. Weidenhalerová
Dr. Gall, přednosta fyziologického a výzkumného oddělení R. U. R.	Zd. Cedl	Náns, její chůva	M. Břizová
Dr. Hallemeier, přednosta ústavu pro psychologii a výchovu Robotů	Karel Smejkal	Marius, Robot	Jar. Zeman
Konsul Busman, generální komerční ředitel R. U. R.	Sl. Zeman	Radius, Robot	J. Cheníčková
		Damen, Robot	Sl. Běchyňský
		První	K. Černý
		Druhý	J. Sýkora
		Třetí	J. Kohout
		Čtvrtý	Boh. Vávra
		Robot Primus	Boh. Blažek
		Robotka Helena	Zb. Svare
			M. Hejliková

Přestávka po I. a III. obrazě.

Karel Čapek (1890—1938), tvůrčí representativní osobnost duchovně mravního osvícení z první republiky, dosáhl největšího mezinárodního úspěchu svým slavným kolektivním dramatem R. U. R., které bylo poctěno státní dramatickou cenou. O hodnotě tohoto díla svědčí to, že bylo přeloženo do všech světových jazyků. Je to sensační utopistická hra o umělém životě-robotu, který má všechny lidské vlastnosti až na cti. Roboti vybíjí téměř všechno lidstvo, které poznalo, že je pozdě na návrat k prostému, přirozenému a pracovitému životu. I roboti jsou však potom sklíčeně neutěšenců perspektivou, neboť s vynálezcem zmizeli i předjasy na výrobu dalších robotů. Náhledný zjev lásky dvou robotů ze série citem nadaných zachraňuje nakonec další život na zemi. Hra má silný mravní účel, chce upozornit, že jednostranný intelektuální vývoj by mohl lidský život zmechanizovat, takže osvobozené od práce by vedlo k úpadku a zániku společnosti. K. Čapek malou optimistickou východisko ve věře ve věčný zákon života.

»Čelakovský« měl už dříve v úmyslu uvést R. U. R. na jeviště. Chtěl tak teprve nyní po získání nových sil pro ústřední postavy tohoto mohutného dramatu.

Začátek ve 20 hodin. Sál vytopen. Vstupné 10—25 Kčs.

Vše pro školu dodá knihkupec Ruda Doležal.

Kčs 1,-

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CÍSAŘ Jan a kolektiv: *Cesty českého amatérského divadla, vývojové tendence*, IPOS, Praha 1998
2. CVRČEK, J.Z. *Strakonice – město, lidé, osudy*
3. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, Praha, Portál ISBN 80-7178-927-5
4. kolektiv autorů, *Strakonice – vlastivědný sborník*, ISBN 80-239-1640-8
5. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*, Praha, Portál 2001, ISBN 80-7178-569-5
6. ŠIMEK, R.G. *Strakonice, Okresní knihovna Strakonice*
7. VONDRÁČEK, J. *Dějiny českého divadla, doba obrozenecká*, Orbis Praha 1956
8. SOKA Strakonice *fond plakáty*
9. SOKA Strakonice, *citace – kronika Sokol, Čeněk Kettner – jednatel*
10. SOKA Strakonice, *fond Divadelní spolek Čelakovský*
11. SOKA Strakonice, *fond Odborná škola pro ženská povolání Strakonice, kronika 1892-1913*
12. SOKA Strakonice, *fond Okresní úřad Strakonice, karton 106,*
13. SOKA Strakonice, *fond Padesát let Sokola v Strakonících*
14. SOKA Strakonice, *fond Sokola č. 18 1923-1940*
15. SOKA Strakonice, *fond Spolek Dělnický dům 1909-1951*
16. SOKA Strakonice, *fond Výběr časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, 2003*
17. SOKA Strakonice, *kronika města Strakonice*
18. SOKA Strakonice, *kronika Sokol r. 1921-1926*
19. www.strakonice.eu

ABSTRAKT

PICHLÍKOVÁ LAZAROVÁ, E. Volnočasové aktivity ve Strakonících v letech 1900-1950, České Budějovice 2022, Jihočeská fakulta teologická, České Budějovice, Bakalářská práce, vedoucí práce: prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, Th.D.

Tato bakalářská práce měla za cíl přiblížit volnočasové aktivity ve městě Strakonice na počátku 20. století. Nejprve jsem definovala termíny volného času a historie volného času. V další kapitole jsem přiblížila politicko-kulturní skladbu města Strakonice v daném časovém úseku. Další část patří přehledu volnočasových aktivit různých spolků a jednot, které se činností zabývaly. Tyto kapitoly jsem zpracovala podle odborných knih a knih publikovaných, dostupných v místní knihovně, ale také vyhledáváním informací na webových stránkách.

Další kapitoly jsem zaměřila na divadelní spolky, které měly svou tvorbu v rozmezí roku 1900–1950. Zde nastává pro mne čas bádání v místním Okresním archivu ve Strakonících, procházení kronik, výročních zpráv, archivních pramenů, dobových časopisů spolků a pročitání spolkových spisů. Nutné bylo seřazení chronologické návaznosti činností.

Pro svoji práci jsem si vybrala tři spolky, které se zabývaly divadelnictvím ve Strakonících a pokusila se nastínit časovou osu jejich tvorby. Jednalo se o Tělovýchovnou jednotu Sokol, Dělnickou tělovýchovnou jednotu a jako poslední Divadelní spolek Čelakovský.

Klíčová slova uvedená v textu: volnočasové aktivity, spolek Sokol, Dělnická tělovýchovná jednota, Divadelní spolek Čelakovský, Strakonice 1. polovina 20. století

ABSTRACT

PICHLÍKOVÁ LAZAROVÁ, E. Leisure activities in Strakonice in the years 1900-1950, České Budějovice 2022, Faculty of Theology of South Bohemia, České Budějovice, Bachelor thesis, thesis supervisor: prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, Th.D.

This bachelor thesis aimed to introduce leisure activities in the town of Strakonice at the beginning of the 20th century. First, I defined the terms of leisure time and the history of leisure time. In the next chapter, I introduced the political and cultural composition of the town of Strakonice in the given period of time. Another part includes an overview of leisure activities of various associations and units that have been engaged in activities. I processed these chapters according to professional books and books published, available in the local library, but also by searching for information on websites.

In the next chapters I focused on theatre societies that had their work between 1900 and 1950. From here it is time for me to research in the local District Archives in Strakonice, go through chronicles, annual reports, archival sources, period journals of the association and read the association's writings. Alignment of chronological continuity of activities was necessary.

For my work, I chose three associations that dealt with theatre in Strakonice and tried to outline the timeline of their activities. It comprises Sokol Physical Education Union, Workers' Physical Education Union and, last but not least, Čelakovský Theatre Association.

Keywords mentioned in the text: leisure activities, Sokol association, Workers' Physical Education Union, Čelakovský Theatre association, Strakonice 1st half of the 20th century